

# den nya välfärden

## Saknar politiken framtidsvisioner?

Ett rundbordssamtal med fem av framtidens ledare visar på motsatsen.

SID. 12–13



OKTOBER 2013 • EN TIDNING UTGIVEN AV DEN NYA VÄLFÄRDEN • NU ÖVER 850 000 LÄSARE!

### Krönikor:



#### Göran Skytte:

Mitt i blödande lågkonjunktur ökade Epsilon antalet anställda. Det är sådant som gör att jag älskar kapitalismen. SID. 4



#### Johan Hakelius:

Företagen är idealiska statister för politiker som vill demonstrera sin egen förträfflighet. SID. 5



#### Paulina Neuding:

När det kommer till brott mot staten är svenska lagstiftare mer än villiga att lagstifta om hårda straff – till och med olagligt hårda straff. SID. 17



#### Henry Bronett:

Låt oss välja att inte lämna över en fattig kultur till våra barn och låt oss kräva av våra ledare att ge plats för en bättre kultur. SID. 20



#### SLÖSERIOMBUDSMANNEN SID 4



#### NÄRINGSDEPARTEMENTETS MISSLYCKADE TILLVARO SID 8–9

“De kallade mig konspirationsteoretiker”

# Integritetsombudsmannen

Redan 2003 varnade Integritetsombudsmannen Pär Ström vid Den Nya Valfärden för övervakningssystemet Echelon. Han har sedan dess kämpat för den personliga integritetens ställning i IT-samhället. Nu är han aktuell med en ny bok om integritetshoten som berör oss alla.



SIDORNA 11 och 24



## Vad beror ungdomsarbetslösheten på?

Den höga ungdomsarbetslösheten banar väg för ett växande utanförskap. Vems är felet?

SID. 10

## Försörjningsbördan – en tidsinställd bomb

Om 20 år kan 100 arbetande behöva försörja 100 som inte arbetar. Vad blir följderna av denna utveckling?

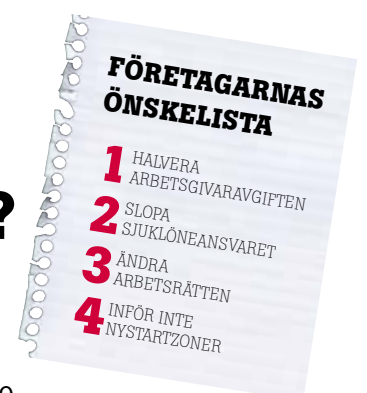


SID. 5

## Vad tycker företagarna?

Den Nya Valfärdens medarbetare pratar varje år med uppemot 100 000 företagare. Här redovisar vi vad företagare anser om företagarklimatet, nystartszoner, sjuklöneansvaret och fusket i yrkestrafiken.

SID. 28





**Krönikor:**



**Peter Santesson:**

De värden som förloras i de företag som aldrig startas inför en vägg av krångel kan man bara drömma om. **SID. 9**



**Thomas Gür:**

Det är dags att diskutera företagandets villkor som ett sätt att stärka det civila samhället och sammanhållningen. **SID. 11**



**Peter Elmlund:**

Det svenska invandrarföretagandet begränsas inte bara av ett företagskeptiskt samhällsklimat utan också av våra städers fysiska struktur. **SID. 15**



**Tanja Bergkvist:**

Fördumningsindustrin har blivit institutionaliserad. Talet om Sverige som en kunskapsnation känns inte trovärdigt. **SID. 16**



**Lotta Gröning:**

Näringar som skulle behöva växa tar politikerna livet av genom att specialdesigna bidragen utifrån storskalighet. **SID. 24**



**06**

**6 LÄRLINGSUTBILDNING MED STORA UTMANINGAR**

Nyckeln till en lyckad bekämpning av ungdomsarbetslösheten ligger bland annat i ungdomarnas egen motivation att ta de jobb som erbjuds – eller genomgå lärlingsutbildning.

**12 FRAMTIDENS POLITIKER TALAR OM SINA VISIONER**

Det sägs att dagens politiker saknar framtidsvisioner. Men hur är det med framtidens politiska ledare? Vi samlade några av dem i ett rundabordssamtal.

**14 ÅTERINFÖR ÄMBETSMANNAANSVARET**

Handlingar som hade gett fängelse för styrelsen i ett privat aktieföretag kan ibland genomföras utan påföljd i den offentliga sektorn.

**16 SVENSKARNA EFTERLYSER BÄTTRE FÖRETAGARKLIMAT**

9 av 10 svenskar anser att det är viktigt att företagarklimatet förbättras i Sverige, visar en färsk opinionsundersökning som genomförts av SKOP på uppdrag av Den Nya Valfärden.



**21**



**15**

**17 UTLÄNDSKA ÅKARE SNEDVRIDER KONKURRENSEN**

Utländska åkare bryter mot cabotageregler och trafikregler. Polisen behöver mandat och resurser för att kontrollera att reglerna följs. Därför kräver Företagsombudsmannen skärpta regler för yrkestrafiken.

**18 GRANSKADE AV FÖRETAGAROMBUDSMANNEN**

Den Nya Valfärden presenterar flera fall där kommuner gett olagliga stöd och brutit mot konkurrenslagen.

**19 OSKYLDIGA FÖRETAGARE BERÄTTAR**

Skatteverket har utan bevisning anklagat företagare för skattefusk. I en öppenhjärtig intervju avslöjas hur verkets anklagelser drabbat en småföretagare och hur kampen för rättvisa går vidare.

**21 VI SKAPAR RÄTTSPRAXIS SOM GYNNAR FÖRETAGARE**

Pär Cronhult, chefjurist vid Den Nya Valfärden, uppmanar småföretag som drabbats av myndigheter som bryter mot lagen och snedvrider konkurrensen att anmäla detta till Konkurrenskommissionen.

**den nya välfärden**

**Adress:** Box 5625, 114 86 Stockholm  
**Besöksadress:** Danderydsgatan 10  
**Telefon:** 08-545 038 10  
**E-mail:** info@dnv.se  
**Hemsida:** www.dnv.se

**Redaktionsråd:** Thomas Gür, Patrik Engellau, Adam Rydström och Catherine Engellau.

**Foton och illustrationer:** Istockphoto och Den Nya Valfärden

**Form & Produktion:** The Factory of Design, www.thefactoryofdesign.se

**Tryck:** Bold Printing Group 2013

Den Nya Valfärden är en partipolitiskt oberoende tanke- och handlingsmedja. Vi tror att det blir bättre om makt och pengar flyttas från valda ombud till medborgarna själva.

**VI HAR PRESENTERAT KONKRETA FÖRSLAG** för ett företagarevänligare Sverige och för en ny välfärd sedan 1988. Hittills har vi publicerat drygt sjuttio skrifter. Vi finansieras genom stöd från närmare 18 000 företagare.

Det finns mycket att önska för en företagare. Vi säger: förbättra företagarklimatet, halvera arbets-

givaravgifterna åtminstone för upp till tio anställda och förändra arbetsrätten så att det blir mindre riskabelt att anställa folk. Vi har startat Konkurrenskommissionen och Företagsombudsmannen för att få ordning på offentliga upphandlingar och för att hjälpa företagare i nöd.

Den personliga integriteten är en del av demokratin. Vi har startat Integritetsombudsmannen till skydd för medborgarnas privatliv. Onödig övervakning ska vi inte ha.

Vår röst behövs. Vi försöker göra något åt sakerna. Och det gör vi – med god hjälp av Sveriges företagare. Den Nya Valfärdens arbete för ett bättre företagarklimat fortgår.

**För att läsa mer om Den Nya Valfärden, gå in på vår nya hemsida: [www.dnv.se](http://www.dnv.se)**



# När välviljan blir skadlig

**F**ÖR NÄSTAN 40 ÅR SEDAN tillträdde jag jobbet som chef för svenska ambassaden i Guinea-Bissau, ett nytt land som just blivit fritt från kolonialmakten Portugal. Den nya regeringen, som bestod av den tidigare befrielseströrelsens ledning, och jag kom till huvudstaden ungefär samtidigt. Sedan kamperade vi ihop under några år.

Sverige var den överlägset största och viktigaste biståndsgivaren. Jag hade 250 miljoner kronor om året i dagens penningvärde på fickan. Det var långt mer än nationens statsbudget. Om ett väl tilltaget bistånd skulle göra skillnad så var det i Guinea-Bissau.

**BISTÅNDET GJORDE SKILLNAD.** Det kom att påverka statens funktionssätt och mål. Regeringen upptäckte snart att det var lättare att försörja sig med biståndsmedel än att utstå de vedermödor som det hade inneburit att mobilisera folket för en ekonomisk tillväxt som kunde

beskattas. Inte minst tillät biståndet den nya regeringen att syssla med utsiktslösa socialistiska experiment. Man kunde till exempel göra förödande jordbruksreformer i vetskap om att SIDA skulle skicka båtlastar med ris från Kina om reformerna slog fel. (Vilket de gjorde. Jag begärde extra katastrofbistånd från hemmamyndigheten med anledning av "missväxten". Båten kom på bara några månader).

Idag är Guinea-Bissau en knarkstat. Sverige och en del andra biståndsgivare har dragit sig tillbaka och landets ledning drygar ut inkomsterna med paktering och vidareförsäljning av kokain på väg från Latinamerika till Europa. Funkar inte det ena snabba klippet så tar man det andra.

**JAG SÄGER INTE** att biståndet var orsaken till denna utveckling, men jag säger att biståndet gav nationens ledare möjlighet – och vande dem vid – att göra dumheter.

Internationellt bistånd är bidrag, ett snällt och välmående bidrag visserligen, men en farlig drog om doserna blir för stora.

Man bör kunna tänka sig att motsvarande mänskliga mekanismer kan vara för handen även när det gäller nationella bidrag. Låt mig presentera några förbjudna funderingar.

**JAG HAR FRÅGAT PERSONER** med goda kunskaper i invandringsfrågor hur lång tid det tar för en normal illegal mexikansk invandrare i USA att hitta ett jobb. Svaren varierar mellan ett par dagar och en vecka. Vi kan jämföra med invandrare till Sverige, varav bara hälften fått jobb efter sju år.

Det är tänkbart, men inte särskilt troligt, att svenska arbetsgivare diskriminerar hårdare mot invandrare än vad deras amerikanska motsvarigheter gör. Det är möjligt, men knappast sannolikt, att svenska invandrare skulle vara mindre arbetsförmögna än amerikanska. Däremot är det uppenbart att den svenska invandringspolitiken erbjuder åtminstone drägliga försörjningsmöjligheter för den som inte jobbar.

De flesta jobb är inte så kul. Att de ändå blir utförda beror på att folk måste tjäna pengar för att försörja sig. Att bli försörd av någon annan är en lyx som historiskt sett endast varit förunnad överklassen. Valfärdsstaten har demokratiserat den möjligheten och öppnat den även för andra befolknings-skikt. Man kan anta att en del, som nöjer sig med den i och för sig modesta försörjningsnivå som valfärdsstaten erbjuder, med glädje tar chansen.

Vem skulle inte välja en arbetsfri försörjning om bara försörjningen var tillräckligt generös? En del nöjer sig med 5 000 kronor i månaden, andra skulle vilja ha tio eller tjugogång så mycket, men alla har ett pris. Har man väl sin försörjning ordnad kan man ju använda sin tid till ädlare saker än arbete, vare sig det är måleri, kroppsbyggande, internationella resor, schack, samhällsdebatt eller välgörenhet.

I vilket fall som helst måste man fråga sig varför Sverige, som har världens kanske mest generösa och välvilliga invandringspolitik, ligger på topp när det gäller arbetslöshet bland invandrare.

Det kan ha sitt gruvliga pris att välja bidragsförsörjning. De flesta människor är inte iskalla nog att utan samvetsföbräelser leva på pengar som är avsedda för svaga och utslagna. Det verkar finnas en psykologisk mekanism som gör att den bidragsförsörjde gradvis lever sig in i rollen som offer.

**FÖR ETT TAG SEDAN** beskrevs den här processen för mig av ett antal lärare i invandratäta skolor. "Andra och tredje generationens invandrarbarn tar ofta på sig offerkoftan", sa de. "De har redan definierat sig själva som chanslösa och utslagna eftersom nästan alla i deras omvärld lever på bidrag som är avsedda för svaga och utsatta människor. När man säger åt dem att de har alla chanser att lyfta sig och bli piloter eller något annat tjustigt blir de nästan förnärmade."

Kanske har de inte stickat offerkoftan själva, utan tacksamt tagit emot den av en vänligt sinnad omvärld. Återkommande deklamationer, inte minst från politiker och debattörer, förklarar ju ständigt att invandrare lever i ett strukturellt diskriminerande och rasistiskt samhälle.

Hur kan man annars förklara de tidvis återkommande kravallerna i utsatta områden, där frustrerade ungdomar kastar sten på ambulanser och bränner fritidsgårdar? Vi ser människor som verkar ha låtit allt hopp om att själva åstadkomma något fara, och i stället vänder sin ilska mot den omtänksamma och välvilliga hand som tagit ansvaret för deras framtid och försörjning, nämligen valfärdsstaten.

Ett annat – eller kanske samma – problem är den svenska ungdomsarbetslösheten. Vi har kanske världens mest finmaskiga och välutvecklade system för att hjälpa ungdomar att få jobb och att försörja dem medan de letar. Ändå är en fjärdedel av ungdomarna arbetslösa. Eller kan det vara så att den välvilliga politiken ger dem möjligheter att vara arbetslösa som många väljer att utnyttja?

Människan lever av arbete, eget eller andras. Om allt annat är lika väljer de flesta att leva av andras arbete inte sällan för att kunna ägna sig åt ädla verksamheter som andra inte vill betala för.

Liksom u-landsbiståndet är valfärdsstaten en godhjärtad och omtänksam idé som blir skadlig om den drivs för långt. Jag tror att det är dags för denna insikt att börja påverka den politiska debatten. Jag vet att tanken är stötande för många. Men sanningar är inte alltid behagliga. □

*Patrik Engellau*

**PATRIK ENGELLAU**  
ordförande, Stiftelsen Den Nya Valfärden





## Krönika Att gå mot strömmen

# Därför älskar jag kapitalismen

**M**ELLAN 2003 OCH 2013 var jag sysselsatt med att skriva i tidningar, göra dokumentär TV, hålla föredrag, författa böcker. Bredvid dessa offentliga uppgifter hade jag i all tysthet ett uppdrag i näringslivet. Dessa 10 år var jag personlig rådgivare till Mats Boström, ung koncernchef i Epsilon, då privatägt av Dan Olofsson.

2003 var Epsilon ett oansenligt företag, fula ankungen i dåvarande Sigma-koncernen. Mats Boström var då fortfarande ganska opolerad. Men allt detta skulle förändras. Fula ankungen Epsilon skulle bli en ståtlig vit svan, och Mats skulle bli en av Sveriges mest framgångsrika unga företagsledare.

Tio år senare var Epsilon ett av Sveriges tio största konsultföretag inom området FoU, rankad bland Sveriges bästa arbetsgivare, därtill en storartad vinstmaskin för ägaren.

Under denna resa, från 2003 till 2013, inträffade en händelse som jag tidigare inte kunde berätta, men nu är det OK.

Epsilon hade 2008 cirka 1 100 anställda, alla högt kvalificerade ingenjörer och systemvetare. Dessa anlätades på konsultbasis av andra företag, som ofta tillhörde eliten av svensk industri.

När lågkonjunkturen rullade in över Sverige under 2008 drabbades just dessa stora företag, därmed också Epsilon.

Andra företag i vår bransch och storlek började då dra ner, varsla, friställa. Räddas det som räddas kan.

Då händer följande.

En sen kväll sitter jag och Mats kvar på huvudkontoret i Malmö hamn. Utanför vällde mörkret in, allt dränkt i sur pessimism. Tidningar, radio och TV siade om soppkök och köer av tiggare på gatorna.

Hotet var påtagligt. Hot mot svensk industri. Mot företagen på alla nivåer. Mot ägare och anställda. Just den kvällen kändes det som om Sverige balanserade vid randen till en avgrund.

Just då säger Mats, på släpig skånska med rötter i Landskrona:

"Du... jag funderar på en sak."

Mmm. Varsel?

"Nä. Tvärtom. Vi skall göra tvärt emot alla andra. Istället för att varsla och lägga ner, ska vi satsa, bygga upp."

Hm? Du vet, det är blödande lågkonjunktur? Och du vill...

"Göra något helt nytt. Vi varslar inte. Vi behåller de anställda. De är den fasta kroppen i företaget. Kring denna kropp ska vi bygga tre nätverk."

Hur?

"Vi samlar ingenjörer i pensionsåldern i ett nätverk – många av dem vill fortsätta jobba. Vi samlar unga som studerar för att bli ingenjörer i ett andra nätverk. Ett tredje nätverk samlar mindre ingenjörsföretag, som idag inte har en chans att operera på egen hand. Sedan knyter vi samman dem med varandra. Samtidigt knyter vi dem till oss."

Utan att avskeda, utan att anställa?

"Ja".

Och sedan?

"När tiderna blir bättre är vi rustade. Då har vi använt krisen för att bygga något helt nytt. Det här är en unik företagskonstruktion. Finns ingenstans."

Då var det många som målade framtiden i mörka färger. Journalister, politiker. Men i vårt lilla rum i det kapitalistiska företaget byggde en entreprenör denna mörka kväll en ljus vision om ett liv efter krisen. Nytt liv. Och hur gick det sedan?

1½ år senare hade Epsilon – mitt i blödande lågkonjunktur – ökat antalet anställda med 100 samt därtill byggt tre nätverk med 2 500 ingenjörer.

Det var iskallt, modigt, genialiskt. Allt var hemligt. Inget fick läcka till media och konkurrenter. Och det var bara början.

Mats Boströms strid mot strömmen gjorde att det regnade jobb och vinster när konjunkturen sedan vände upp. Och 2012 hade antalet ingenjörer i nätverken stigit till 16 000.

Det är – bland annat – sådant som gör att jag älskar kapitalismen.

PS1.

Epsilon såldes i oktober 2012 för 2,0 miljarder i basköpeskilling till ÅF. Mats gick vidare till annat och nytt.

PS2.

Regeringen var underrättad om Epsilons framgångsrecept. Vi hade ett möte. Men den ansvarige ministern tycktes inte förstå. □

## Göran Skytte

Kolumnist, författare

Han granskar slöseri med dina skattepengar på uppdrag av Skattebetalarnas förening. Utan fruktan åker han land och rike runt för att avslöja bidragsfusande ungdomsförbund, trafikfarliga dimmaskiner, överprisade legionärsporrätt och vargar med klippkort på helikopterfärder. Han spelar in en dokumentär om slöseri och passar samtidigt på att skriva en bok om samma ämne. Det vore ju slöseri att inte göra bägge, menar han.

# Martin Borgs är Slöseriombudsman

## Vad är slöseri med skattepengar enligt dig?

– Slöseri är en definitionsfråga. Jag skulle säga att det viktigaste är att tänka på alternativkostnaden, vad som pengarna kunde ha använts till istället. Det är den diskussionen jag vill få igång. Det här är inte en politisk höger-vänsterfråga. Det var den socialdemokratiska socialministern Gustav Möller som sa att varje förslösad skattekrona är en stöld från folket. Frågan om hur våra skattepengar används går över blockgränserna.

## Varför är slöseriet så utbrett?

– Kommunpolitiker vill gärna leka företagare med andras pengar. Som Milton Friedman sa så finns det fyra sätt att spendera pengar på: sina egna pengar på sig själv, sina egna pengar på någon annan, någon annans pengar på sig själv och någon annans pengar på någon annan. Det är det sistnämnda sättet som psykologiskt är enklast att motivera. Någon annan är i detta fall skattebetalarna.

Det intressanta är att jag inte stött på ren korruption. Det handlar mer om att politiker inte vill framstå som att de inte gör något. Det är svårt för politiker, både de som styr och opposition att argumentera för att inte vilja göra något. Då är det enklast att visa på handlingskraft och slösa pengarna.

## Tror du att politiker tar alldeles för lätt på slöseri med skattemedel, dvs någon annans pengar, eftersom det inte finns några kännbara sanktioner?

– Exakt! Det finns inga sanktionsmöjligheter i kommuner. Det skulle jag vilja se. Och en förstärkt kommunal revision med oberoende revisorer i kommuner som granskar vad kommunen gör.



På önskelistan står dessutom en förstärkt transparens, en möjlighet för medborgare att få ut handlingar som är begripliga utan att försöka mörka och försvåra. Jag skulle också vilja se en "Slösopedia" - där många medborgare tillsammans kan hjälpas åt att granska slöseri. Vi behöver en ständigt pågående debatt om hur våra pengar används.

## Du driver även ett slöserimuseum i Garpenberg. Vad hittar vi för roligt där?

Där har jag samlat exempel på slöseri ute i landet. Kommunalrådet i Hörby bad en bekant att porträttera honom som romersk legionär som en del av en jättetavla. Den kostade 600 000 kronor och upphandlades självklart inte. Skissen är en allmän handling och hänger i muséet. Arbetsförmedlingen betalade 125 000 kronor för en spökskriven debattartikel som var så dålig att den inte publicerades. Jag har ramat in den och hängt upp den på väggen.

## Du har även en önskelista på nya föremål till muséet. Bland annat dimmaskinen från Landskrona.

– Landskrona kommun skulle profilera sig och köpte in en dimmaskin till en infartsrondell. Dimman i rondellen skulle skapa ett mystiskt intryck men skymde istället sikten och gjorde vägbanan ishal. Den kostade 200 000 kronor. Den skulle jag vilja ha till min utställning.

## När du samlade in pengar till dokumentären slog du rekord i fundraising. Hur kommer det sig?

– Det är ett klart bevis på att svenska folket tycker att det här är en viktig fråga att driva. Jag är extremt tacksam för de bidrag, tips och stöd som jag fått från allmänheten. Utan detta stöd hade jag inte haft möjlighet att driva verksamheten. □

»Kommunalrådet i Hörby bad en bekant att porträttera honom som romersk legionär. Det kostade skattebetalarna 600 000 kr.«



# Försörjningsbördan – en tidsinställd bomb

För 40 år sedan försörjde 100 personer 60 stycken som inte arbetade. Om 20 år kan 100 arbetande komma att försörja 100 som inte arbetar. Det kan gå riktigt illa.

Den som tvivlar på behovet av en företagavänlig politik som främjar tillväxt och sysselsättning kan med fördel läsa det senaste delbetänkandet på 515 sidor från den statliga Pensionsåldersutredningen (SOU 2012:28 Längre liv, längre arbetsliv).

Den handlar bland annat om de arbetande svenskarnas försörjningsbörda, alltså hur många andra människor, utöver sina barn, som den som arbetar ska försörja. De försörjda indelas i två grupper, dels pensionärer, dels alla andra offentligförsörjda, till exempel arbetslösa, förtidspensionärer, sjukskrivna och så vidare. (Underligt nog verkar de här grupperna vara ungefär lika stora över tiden. När pensionärerna blir fler ökar också antalet övriga bidragsförsörjda.)

OM MAN SLÄR IHOP de två grupperna kan man konstatera att 100 arbetande år 1970 försörjde lite över 60 stycken som inte arbetade. År 2010 hade detta ökat till 75 försörjda per 100 arbetande.

Till år 2035, har Pensionsåldersutredningen räknat ut, kommer försörjningsbördan att stiga till 89 försörjda per 100 arbetande. Om

vi har tur, vill säga. För under de senaste årtiondena har andelen sysselsatta trendmässigt sjunkit. Om den trenden fortsätter framöver kommer de 100 arbetande år 2035 tvingas försörja 100 personer som inte arbetar.

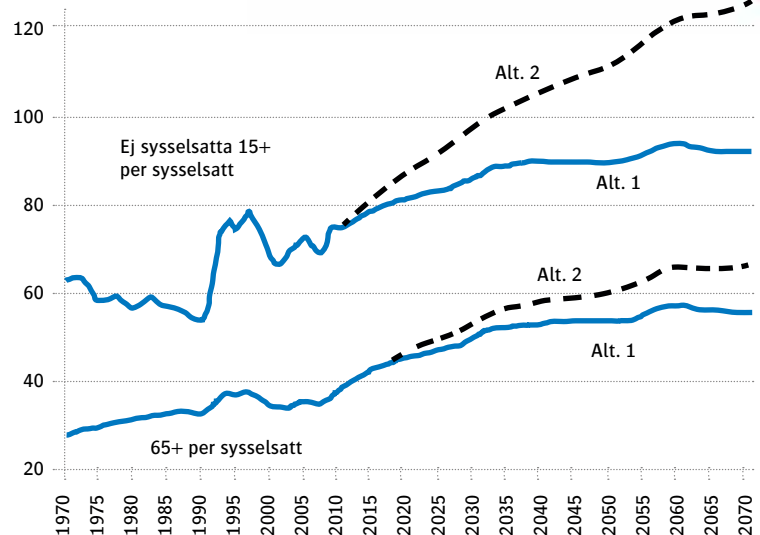
**DENNA PROGNOIS GER KALLA KÄRAR.** Vårt välfärdssystem byggdes för ett folk av flitiga och solidariska människor. Men dagens svenskar är annorlunda. Vi är mindre flitiga. Vi har blivit individualister som bryr oss mindre om kollektivet (annat än att vi kräver att bli försörjda av kollektivet om det kniper).

Här ligger en tidsinställd bomb. Rätt som det är kommer de 100 som arbetar att ha fått nog och vägra försörja 100 främmande människor. Då kan vi snacka åtstramningar. Troligen kommer det i första hand att drabba pensionärerna, inte minst eftersom de inte kan förväntas slå tillbaka med bilbränning och stenkastning mot ambulanser.

Kan man tänka sig en tydligare beskrivning av behovet av ett bättre företagar-klimat? □



Antal ej sysselsatta personer och personer 65+ per 100 sysselsatta



Alt. 1 Antalet sysselsatta antas förändras i samma takt som befolkningen 15–64 år.

Alt. 2 Antalet sysselsatta i relation till befolkningen 15–64 år antas minska i samma takt som under perioden 1980–2010, dvs med 0,3 procent per år.

Källor: SCB, arbetskraftsundersökningar (AKU), befolkningsstatistik och befolkningsprognos 2011.

## Krönika Moraliska värden

# Brickor i spelet – företagens roll i politiken

DET ÄR BEKYMMERSAMT ATT det politiska livet inte är mer intresserat av företagande. Men det kan bli värre, för nu verkar politikens intresse ha väckts.

I en mening har politiken alltid begripit företagets betydelse. På något sätt måste ju politiken finansieras och företagen är leverantörer av skatt, både direkt och indirekt genom att anställa medborgare. Det kanske inte påpekas så ofta, men företag är i själva verket

samhällets enda leverantörer av skatt. Det finns inget välstånd och därför inga skatteintäkter, som inte har sitt ursprung i någon form av företagsamhet.

Men vid sidan av den insikten, som varje politiker med självbevaringsdrift måste skaffa sig, har det gått lite upp och ned med intresset.

Ett tag bestod intresset mest i hur politiken skulle hantera företagen, under den korta tid som privatkapitalismen skulle finnas

kvar. Det gick över, men känslan – ibland uttalad, men ofta outtalad – av att företagare var en folkgrupp som var passé, levde kvar. Det var något märkligt med företagen. De var inte anställda. De stod utanför flera av de obligatoriska system som staten så generöst hade inrättat. När alla skulle med envisades företagen med att hitta på något eget. Gammaldags, tjurskalligt och antagligen osolidariskt.

Så vände tiden och företagaren döptes om till entreprenör. Nu blev företagaren kreativ. En visionär. En artist som såg runt hörn, in i framtiden, som en balansräknande Lord Byron, fast utan klumpfot.

Plötsligt var det lika viktigt för en politiker att känna en entreprenör, som att bli inbjuden att sjunga schlager på Pridefestivalen.

Men ingen entusiasm är evig. Nu har vi en koalitionsregering vars största parti avspisat företagare som om de vore gnälliga utlandssvenskar, en belastning i opinionsarbetet.

Och nu är det också på väg att ändras.

Allt oftare hör man politiker

tala om vikten av att företag blir "sambällsmedborgare". Som kriorättande lektorer delar de ut moraliska betyg till företag. Ett plus till Malmö Aviation för att de införde köttfria måndagar. Ett minus för bristen på kvinnor i Wallenbergfärens styrelser. Det finns hela analysmodeller för sådant numera. Ibland kallas det CSR, Corporate Social Responsibility

Jag tror att jag anar vad det handlar om: Politiken har fått korn på att företagen är idealiska statister för den som vill demonstrera sin egen förträfflighet. Ett företag som inför köttfri måndag är en utmärkt allierad för en politiker som vill visa sig klimatmedveten. Ett företag med helmanlig styrelse en utmärkt fiende för en politiker som vill understryka sitt engagemang för jämställdhet. Företag är särskilt bra, eftersom de ogärna gör sig ovänner med politiken. Det kan kosta för mycket. Så risken att få mothugg är minimal.

Aktiebolagsformen befriar inte någon från moraliskt ansvar, så det är inte där problemet ligger. Man kan och ska ställa moraliska

krav på företagare. Men det här är uppvisningsmoralism. Som så ofta när politiken väl uppmärksammar företagande, gör den det utan minsta intresse för företagandets praktik.

Det finns en rad moraliska värden som företagsamhet alltid vilat på och ofta försvarat. Inte sällan i konflikt med politiken: Flit. Ärlighet. Mod. Tillit. Självständighet. Långsiktighet. Ansvar. För att nämna några.

Om politiken ska börja tala moral med företagen, borde diskussionen börja där. Och den borde fortsätta i ett politiskt program som i varje led uppmuntrade de moraliska värdena företagsamheten underhåller och är beroende av.

När det är gjort kan vi tala köttfri måndag så mycket de vill. □

**Johan Hakelius**

Skribent



# Lärlingsutbildning med stora utmaningar



Nyckeln till en lyckad bekämpning av ungdomsarbetslösheten ligger i slutändan i ungdomarnas egen motivation att genomföra studier, ta eget ansvar för att göra sig själva attraktiva på arbetsmarknaden och ta de jobb som erbjuds – eller genomgå lärlingsutbildning.

Lärlingsutbildningar har länge förespråkats av både politiker och företagare som ett bra sätt att minska ungdomsarbetslösheten. Företagare har önskat det och nu har regeringen i höstbudgeten lagt fram ett förslag till nytt lärlingsystem med förhoppningen att Sverige ska "slå in på samma väg som Tyskland och Österrike".

Vägen dit är kantad av svårigheter. Det finns redan tillräckligt med bidrag att få för ett företag som vill lära ungdomar ett yrke. Problemet är snarare att ungdomarna inte verkar vilja ha någon lärlingsutbildning.

Det går inte att kopiera lärlingsutbildningar från andra länder eftersom förutsättningarna skiljer sig radikalt. Tyskland, som ofta prisas för sina lärlingsutbildningar, har en arbetsmarknadsstruktur som kraftigt skiljer sig från Sveriges. I Tyskland finns det 348 erkända yrken. Denna indelning återspeglar en långtgående reglering på arbetsmarknaden där godkända yrkeskvalifikationer är en förutsättning för tillträde till arbetsmarknadens olika segment.

I Tyskland betalas lärlingslönen helt av arbetsgivarna, men facken har gått med på en lönenivå på 30 procent av lönen för en utbildad arbetstare, något som svenska fackförbund sagt nej till eftersom de vill ha avtalsenliga löner.

**EFTERSOM REGERINGEN** inte vill gå emot facket krävs därför att lärlingslönerna subventioneras om det ska bli någon lärlingsutbildning över huvud taget. Jan Björklund föreslog i sitt almedalstal i somras att 80 procent av arbetsgivarens kostnad ska ges i stöd från staten.

Men det är tveksamt om det behövs något nytt subventioneringssystem för att få fart på lärlingsutbildningen. Om ett företag och en potentiell lärling på egen hand kommer överens så finns tillräckligt med bidragsformer redan idag för att en stor del av kostnaderna ska kunna läggas på skattebetalarna. Det är sannolikt inte där skon klämmer.

Problemet för företagen ligger inte minst i LAS. En företagare vill inte riskera att få en fast anställd på halsen bara för att han hjälper en ungdom att skaffa sig yrkeskunskaper. Om företagare ska göra en insats för ungdomen får det inte bli för jobbigt för dem; att sköta själva lärlingsutbild-

ningen tar kraft nog. Å andra finns redan idag hyggliga metoder att slippa undan LAS. Till exempel finns något som heter utvecklingsanställning och ger i vissa fall rätt till provanställning under ett år. Det regelverket skulle regeringen kunna tillämpa även för lärlingsutbildningar.

**MEN NYCKELN** till en lyckad bekämpning av ungdomsarbetslösheten ligger i slutändan i ungdomarnas egen motivation att genomföra studier, ta eget ansvar för att göra sig själva attraktiva på arbetsmarknaden och ta de jobb som erbjuds – eller genomgå lärlingsutbildning.

I den allmänna debatten råder föreställningen att ungdomar (och vuxna) hellre än allt annat vill ha en löneanställning. Den föreställningen växer troligen ur en bild av samhället så som det såg ut för femtio år sedan eller mer, när arbetslöshet kunde betyda svält och social förnedring.

**MEN SÅ ÄR DET INTE I DAGENS SAMHÄLLE.** Med hjälp av bidrag kan man lätt hålla misären från dörren, framför allt, om man är en ungdom, om mamma och pappa hjälper till. Ej heller behöver brist på löneanställning betyda att man skäms, förnedras eller klättrar på väggarna i sin ensamhet. Kreativa ungdomar hittar lätt mer stimulerande sysselsättningar än en halvtrist lärlingsutbildning i ett yrke som man helst inte vill ägna sig åt, och därtill med krav på närvaro under fasta tider. Kanske programmerar de dataspel, kanske är de konstnärer eller författare, kanske komponerar de house-musik och hoppas på ett genombrott som disc jockeys.

Troligen skulle vi hantera ungdomsarbetslösheten bättre om vi lärde mer av verkligheten än av Tyskland. □

## Den Nya Valfärdens krav får gehör – förslag om månadsuppgifterna slopas

Regeringen har slopat förslaget om att alla företag skulle bli skyldiga att rapportera löner och förmåner på individnivå varje månad.

Den Nya Valfärden, som stöds av runt 18000 svenska företagare, kritiserade förslaget i kampanjer och mobiliserade företagarna att protestera. Enligt regeringens förslag skulle företag rapportera löner och förmåner på individnivå varje månad, istället för en årlig kontrolluppgift. Detta skulle ha ökat företagens administrativa börda på ett oacceptabelt sätt.

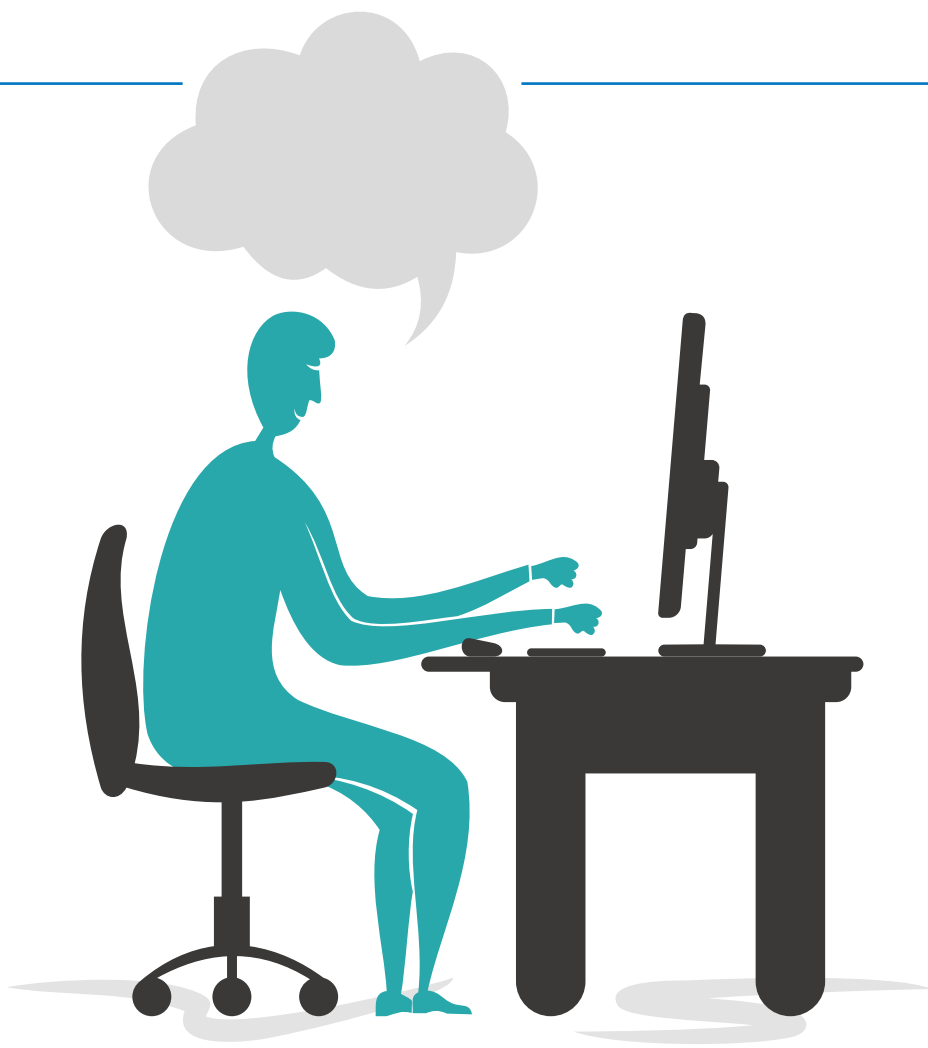
–Förslaget var ett exempel på politisk klämfingrighet som rimmade illa med regeringens

utsagor om att vilja minska regelkrånglet. Förslaget hade inneburit ökade kostnader om cirka 3,4 miljarder kronor per år för Sveriges företagare. Därför är det glädjande att regeringen varit lyhörd för vår kritik och backat från kravet, säger Adam Rydström vid Den Nya Valfärden. □

Den Nya Valfärdens öppna brev till Finansminister Anders Borg i Dagens Nyheter, 21 mars 2013.







# Att driva eget

## En småföretagare funderar...

I ett samhälle, som vårt, finns det möjligheter att välja. Bli anställd eller driva eget.

Jag har numera valt att driva eget företag. Tidigare har jag jobbat inom den offentliga sektorn.

Att jag driver eget har med min vision att göra. Jag har valt att anställa. Därmed har jag sett till att det finns ytterligare en arbetsplats att välja bland.

Utan mina anställda, inget företagande för min del. Utan företaget skulle det inte finnas några arbetsplatser att erbjuda. Vi tillför varandra nya livschanser.

Ett företags kapital är alltid de anställda och deras välmående. Ett företag är bara så bra som dess anställda.

Jag är stolt över att få driva något som gör att personer har ett arbete att gå till. De får känna att de är behövda. De kan fylla något mer än enbart sina plånböcker. Rent socialt har alla dessa små arbetsplatser en oerhört stor betydelse.

Anställda betalar skatt på sin lön. Företaget betalar skatt på sitt överskott.

Därutöver betalar företaget arbetsgivaravgifter på 31,42 procent av lönerna.

Dessutom tillför företaget annat mervärde. Det köper tjänster av andra företag. Mobiltelefoner, kommunikation via kollektivtrafiken eller kanske bensin...

Listan kan göras lång över hur mycket ett litet företag bidrar till den stora samhällskedjan. Genom sin existens bidrar företaget till sjukvård, skolor, äldreomsorg – och till politikernas löner. Som litet företag bär man mycket på sina axlar.

Så till saken. När en anställd blir sjuk SKA företaget stå för lönen under de 14 första sjukskrivningsdagarna. Även om företaget inte har minsta ansvar för sjukdomsanledningen. Även om den anställda brutit benet på fritiden för att hon ramlat i skidbacken eller ska genomgå en operation för något företaget EJ orsakat.

Om någon skadas eller blir sjuk på arbetet

under arbetstid kan jag förstå företaget har ett ansvar. Men inte annars.

Samtidigt som någon är sjukskriven i 14 dagar lider företaget (utöver skyldighet att betala för något det ej orsakat) ett inkomstbortfall. Den sjuke skapar inga intäkter åt företaget.

Att tro att man kan sätta in en vikarie på 14 dagar är ganska dumt. Den som tänker i de banorna inser inte att de anställda är "inskolade" på sin uppgift. Alla i ett företag fyller en viktig funktion. Det går inte alltid att "bara sätta in" en vikarie.

Såå... ett företag med en sjukskriven anställd blir alltså straffat två gånger så som jag ser det. Kostnaderna upphör ju inte för att en anställd är sjuk.

Med tanke på att företaget betalar skatt, arbetsgivaravgift och ser till att anställda betalar sin skatt tycker jag att det redan mer än väl gjort sitt för den sjukskrivning som det nu tvingas betala igen.

Den som inte driver eget företag kan nog aldrig inse hur beroende anställda och företag är av varandra. Det är absurt att bara ta för givet att en anställd ska kunna vara sjukskriven oavsett orsak, och att ett litet företag, arbetsgivaren, ska stå för fiolerna.

Nu handlar allt mer och mer om upphandlingar. Där uppmuntras prispress och prisdumpningar av både politiker och upphandlare. Företagen ska sänka priserna och ändå stå för alla utgifter som jag tidigare nämnt.

Dags att ni politiker vaknar upp och ser att detta är orimligt och ohållbart! Ni vill väl uppmuntra småföretagandet? Ge oss då en rimlig chans att få leva med bra företag villkor i ett land som till merparten består av små företag. □

### Lena Wänerskär

VD LW Tolkservice AB med 12 heltidsanställda. Tolkverksamhet för döva, dövblinda och hörselskadade. Har jobbat som tolk i 27 år och drivit företaget sedan 2008.

## Fakta: Löneavgiften

Man kunde tro att arbetsgivaravgifterna var just avgifter, alltså betalningar för olika sociala ändamål som pension och sjukförsäkring. Om man tror det föreställer man sig nog också att avgifterna skulle sänkas om de kostnaderna sjunker för det som avgifterna ska betala.

Ta sjukförsäkringsavgiften, som är en av arbetsgivaravgifterna, som exempel. Den sjönk från 11 procent år 2004 till 4,35 procent i år eftersom sjukfrånvaron gått ned och statens kostnader minskat. Man hade som sagt kunnat tro att arbetsgivaravgifterna då skulle sänkas med sju procentenheter.

Men så är det inte. En av de sju arbetsgivaravgifterna är nämligen ingen avgift, utan en skatt. Den kallas "den allmänna löneavgiften" och fungerar som finansdepartementets egen behändiga regulator

som används för att slippa sänka arbetsgivaravgifterna.

Medan sjukförsäkringsavgiften alltså sjunkit med sju procentenheter har den allmänna löneavgiften kompensationshöjts med sex procentenheter från 3,13 procent till 9,88 procent. Den allmänna löneavgiften har därmed blivit den näst största posten i arbetsgivaravgifterna efter ålderspensionsavgiften.

Försäkringskassan brukar framhålla att bara försäkringsmässiga socialförsäkringsförmåner bör finansieras med avgifter medan bidrag bör finansieras med skatter. När löneavgiften, som är en ren skatt, utgör nästan en tredjedel av arbetsgivaravgifterna kan man undra om arbetsgivaravgifterna är försäkringsmässiga på det sätt det var tänkt när de infördes.

Staten förväntar sig att medborgarna ska vara ärliga med skatten. Det borde även staten vara. □



## Fakta: Sjuklöneansvaret

Arbetsgivaren är skyldig att betala sjuklön för en arbetsgivare som inte kan arbeta på grund av sjukdom. Sjuklön betalas ut de 14 första dagarna.

Arbetsgivarens sjuklöneansvar har de senaste 20 åren varierat mellan två och fyra veckor. Men statistiken visar inte på något klart samband mellan antalet sjukskrivningar och längden på sjuklöneansvaret.

Sjuklönereglerna syftar till att få arbetsgivarna att ta ansvar för att minska sjukskrivningarna. Men om en anställd skadar sig i en fritidsaktivitet, som inte har något med jobbet att göra, är det ändå arbetsgivaren som får betala sjuklönen.

Sjukfrånvaron i små företag är betydligt lägre än vad den är i offentliga sektorn och i större företag. Det medför att småföretagare i praktiken subventionerar stora organisationer som uppvisar högre sjukfrånvaro och högre sjukkostnader.

I en undersökning som Den Nya Velfärden genomförde 2012 skulle upp till 150 000 nya jobb skapas om sjuklöneansvaret avskaffades, och uppskattningar visar att en sådan reform skulle bli självfinansierad redan vid 40 000 nya jobb.

Den Nya Velfärden anser att regeringen bör avskaffa arbetsgivarnas sjuklöneansvar helt och hållet. □

# Näringsdepartementet har fina ambitioner

Men en genomgång av Näringsdepartementets verksamhet under alliansregeringen visar knappast på några lysande resultat.

**»En minskning av regelbördan med åtta procent på sju år kan låta som en framgång, när det ursprungliga målet om en minskning på 25 procent inom fyra år utelämnas.«**



Att mena väl är nödvändigt men otillräckligt. Vad menar Näringsdepartementet, när det menar väl? I en debattartikel av Annie Lööf (Di 30 augusti 2013) finns ledtrådar till svaret. Näringsministern inleder med att dra en koppling mellan Sveriges goda konkurrenskraft och regeringens arbete med regelförenkling för företagen.

En minskning av regelbördan med åtta procent på sju år kan låta som en framgång, när det ursprungliga målet om en minskning på 25 procent inom fyra år utelämnas. Regelförenkling för företagen har varit regeringens retoriska flaggskepp, men har i praktiken fått vika sig för saker som i Anders Borgs ögon verkat viktigare. I artikeln utlovas budgeten för 2014 innehålla ett anslag om 844 miljoner till kampen mot regelkrångel. Frågan är vem som har anledning att glädjas över dessa pengar, det svenska näringslivet eller personalen på Tillväxtverket?

**JAG HAR SÖKT SVARET** på frågor som dessa och granskat den borgerliga regeringens näringspolitik så som den kommer till uttryck i propositioner och skrivelser och mycket annat. Syftet har varit att utröna vad Näringsdepartementet har gjort under de borgerliga regeringsåren för att bistå svenska företag, ifall det gjort något alls. I den ovan nämnda artikeln verkade näringsministern vilja ha beröm för regeringens beslut att inte genomföra sitt eget förslag om månadsrapportering för företagen.

Företagare och deras villkor var även grundtemat i näringsministern Annie Lööfs sommarmartal den 15 augusti. Det började, fortsatte och slutade med företagarna. Uppmärksamheten som Annie Lööf regelbundet riktar mot dessa outhärliga samhällsmedborgare är nödvändig, och med tanke på de andra statsrådets nonchalanta inställning till desamma, beundransvärd. Regeringen skriver under på småföretagens och entreprenörernas roll som tillväxtmotor och välfärdens möjliggörare. De nämns nästan lika ofta som sjuksköterskor och lärare. Även om en borgerlig regering dröjer med att bereda företagaren plats på samma piedestal, är retoriken långt mer tilltalande än den var på "illviljans och hatets" tid. Så långt retoriken..

**MEN NU ÄR TIDEN MOGEN** för ett samtal i konkreta termer. Den andra mandatperioden med borgerligt styre går mot sitt slut. Märker den vanliga företagaren det, den som inte smickras av vackra ord?

Regeringen får ändå sägas ha utträttat en del. Arbetsgivaravgiften för unga har halverats. Den sänkta restaurangmomsen har gjort branschen mer lönsam och nyanställningar lättare. RUT-avdraget har erhållit blocköverskridande erkännande för att ha omvandlat svarta jobb till vita, i branscher där det behövdes som mest – som bygg och städ.

Jobbskatteavdraget har gjort arbete mer attraktivt, och arbetarna till rikare konsumenter vars efterfrågan är företagarens levebröd. Ett femte jobbskatteavdrag kan ge en ytterligare knuff åt en positiv spiral som har förlorat momentum. I ett land där det fortfarande propageras vara häftigt att betala skatt, är det en pedagogisk uppgift för främst regeringen att påvisa varför världens högsta skattetryck tål att sänkas ett snäpp till.

**EN BRA BÖRJAN** är att föregå med gott exempel, även om det är svårt. Näringsdepartementet har haft ytterst lite med jobbskatteavdragen att göra, varav även det lilla kunde ha lämnats ogjort. Just den pedagogiska uppgiften att föregå med gott exempel i användningen av skattemedel har Näringsdepartementet skött exceptionellt slarvigt. Ett exempel där symboliken är viktigare än den summa – 100 miljoner kronor – som offrades, är Annie Lööfs gåva till Facebook för att lägga serverar i Luleå. Någon rimlig anledning annat än att "det är häftigt med Facebook-serverar i Luleå" är svår att utröna. Alternativkostnad är ett användbart uttryck som ekonomerna trots många försök inte lyckats plantera i allmänhetens och uppenbarligen inte heller i politikernas vokabulär. Det är mer än bara ett uttryck, det är ett sätt att tänka. Om de färgstarka förslagen från Näringsdepartementet hade hälsats med måttstocken: Vad hade vi kunnat få för samma pengar istället? – skulle färgerna snabbt flagna.

**STATEN HAR SEDAN 2007** gett 18 miljarder kronor i landsbygdsbidrag. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO, har i en färsk rapport dömt ut landsbygdsstödet som verkningslöst. Annie Lööf håller inte med. I sommarmartalet fick vi besked om att stödet ska hållas borta från finansministerns klor och levereras intakt även i budgeten för 2014, det tänker hon se till.

Detta, alltmedan en pappershöj av angelägna ärenden samlar damm på näringsministerns bord, och förhoppningsvis ger henne dåligt samvete. En ansenlig bunt av dessa ärenden kommer från näringslivet, varav en pärm handlar om sjuklöneansvar. Pärmen plockades ned till sommarmartalet, i vilket Annie Lööf med klarhet påminde om den orättvisa börda som tynger varje småföretagare närhelst en anställd blir långtidssjuk. Den bestämdhet med vilken näringsministern förespråkade avlägsnandet av denna börda från företagarens axlar gick inte att ta miste på. Det som kan ifrågasättas är huruvida föremålet för Annie Lööfs passion någonsin kommer att få se dagens ljus.

**NÄRINGSDEPARTEMENTETS** stora nummer, regelförenkling för företagen, har redan misslyckats. Företagens totala administrativa kostnader minskade från 96,5 miljarder kronor 2006 till



cirka 89,5 miljarder kronor netto 2010. Detta innebär en minskning med ungefär 7,3 procent, att jämföra med målet om en minskning på 25 procent.

Misslyckandet har varit förutsägbart, eftersom 25 procentsmålet aldrig varit finansminister Anders Borgs högsta prioritet. I regeringens skrivelse 2009/10:226 kan man på sida 65 läsa att "genomförda mätningar och övriga förenklingsmöjligheter i hög grad präglats av avvägningar mot andra politiska mål och prioriteringar såsom t.ex. statsfinansiella mål, kampen mot fusk, svartarbete och penningtvätt, stabilitet på finansmarknaderna, kvaliteten i statistiken med mera." Vid sådana avvägningar har finansministern i regel prioriterat bort regelförenkling till förmån för annat.

**NYA REGLER PÅ SKATTEOMRÅDET** har därför ökat de administrativa kostnaderna, med summor som vida överträffar de flesta besparingar som regelförenklingarna gett upphov till: personalliggare i frisör- och restaurangbranschen (365,6 miljoner), omvänd skattskyldighet för byggtjänster (453,8 miljoner), dokumentationsskyldighet vid intern prissättning (305,5 miljoner).

Riksrevisionen har i sin rapport Regelförenkling för företag – regeringen är fortfarande långt ifrån målet från 2012 undersökt varför just skatteområdet blivit mer administrativt betungande istället för mindre. Mycket kortfattat handlar det om regeringens prioriteringar, där en liten regelförenkling många gånger åtföljs av en större regelförsvåring.

Lägger finansminister Anders Borg beslag på en fråga, och han tar alltid de största, kunde vare sig nuvarande eller tidigare näringsministern göra något åt saken. Annat än att tala passionerat, om uppluckring av LAS, om regelförenkling för företagen. Om allt det som Borg inte verkar ha något större intresse för. Han gillar den svenska modellen och arbetsmarknadsparterna, därför rör ingen LAS. Han gjorde 3:12 reglerna enklare, och nu tänker han göra dem svårare, den massiva kritiken från företagen till trots.

Därmed inte sagt att näringsministern saknar makt, tvärtom. Däremot är regeringskonstellationen sådan att varken den tidigare eller den nuvarande näringsministern vågat använda den. Istället har de sedan 2006 fört en desperat kamp om politisk överlevnad, och relevans.

**ETT FÖRSÖK KOM I FORM** av en debattartikel (Brännpunkt 6 juli 2013), där regelförenklingsminister Annie Lööf propagerar för "en giftfri vardag" och föreslår ett förbud mot ett antal kemikalier, hårdare krav i offentliga upphandlingar, grön skatteväxling, samt skärpt tillsyn över allt detta. "Kemikalier finns i nästan allt som vi kommer i kontakt med", skrev näringsministern.

Svaret från VD:n för Kemisk-Tekniska Leverantörförbundet Olof Holmer var inte nådigt:

"För det första finns inte kemikalier i nästan allt vi kommer i kontakt med. Det finns i allt. (...) Annie Lööf består själv av 100 procent kemikalier." Om detta citat inte vore tillräckligt för att infånga branschorganisationens andemening borde artikelrubriken göra susen: "Okunnighet skapar inte konkurrenskraft". (Brännpunkt 9 juli 2013)

**SKULLE MOT FÖRMODAN TANKARNA** och förslagen i Lööfs debattartikel omvandlas till svensk lag, vore priset inte bara en hel skog till med fällda träd för all ny pappersexercis, utan att en konkurrenskraftig multimiljardindustri förmodligen försvinner för gott. Utan någon plan B. Vi får hoppas att det var okunskapen som talade, för alternativet vore värre.

Centern, som uppger sig vara småföretagarnas och frihetens parti har som Näringsdepartementets besättare specialiserat sig på att dra igång projekt av tvivelaktigt slag och oviss effekt (Kvinnligt företagande, Förenklingsjakten), bilda nya myndigheter av tveksamt existensberättigande (Tillväxtverket) och riskkapitalfonder utan risk (Inlandsinnovation AB, FourierTransform AB).

**IFALL DET ÄR PÅ SÅ VIS** som Näringsdepartementet ämnar hjälpa företagen, kan de mest skrämmande elva orden på svenska språket snart bli: "Jag kommer från Näringsdepartementet och är här för att hjälpa till." □



**ALEN MUSAEFTENDIC**  
NATIONALEKONOM OCH FRILANSANALYTIKER.

Den Nya Valfärden kommer under hösten att ge ut en rapport om Näringsdepartementets arbete för ett förbättrat företagarklimat.



## Krönika Regelbördan

# Det välavvägda krånglets dilemma

**V**INTERVIKEN HETER ETT VACKERT STRÖVOMRÅDE I SÖDRA STOCKHOLM. Gamla tegelbyggnader vittnar om historien. På 1860-talet skapade Alfred Nobel här en liten nitroglycerinfabrik där den revolutionerande dynamiten utvecklades och förändrade världen till det bättre. Men tyvärr satte den även ett smärre lokalt avtryck – miljögifter i marken. I dag skulle det aldrig blivit någon nitroglycerinfabrik, dynamit eller Nobelindustri. Det skulle regelverken stoppat.

Jag tänkte på Vinterviken när jag nyligen satt på ett seminarium om reformer för småföretag. Det kunde lika gärna ha ägt rum för femton år sedan. Ty här har vi ett politikområde där man kan vara säker på déjà vu-upplevelser. Politiker älskar småföretag och entreprenörer. Likväl krokmar företagarna under en hopplös byråkrati. Det behövs en regelförenklingsreform! Ingen säger emot. Och vi har hört allting förut.

Någon som minns Simplex-enheten? På det nyskapade Näringsdepartementet drog man 1998 igång en enhet som systematiskt skulle ordna regelförenklingar för småföretag. Nu skulle krånglet bort. Regelproblemet skulle vara "lätt att ändra på" trodde ministern, Mona Sahlin. Utfallet? Ansvarig statssekreterare byttes fyra gånger på två år. Sedan flyttades ministeransvaret över till Björn Rosengren. 2006 förklarade den nya näringsministern Maud Olofsson att hon hade en högprioriterad fråga: Minska regelkrånglet. Se där. Men på seminariet lät det som om detta aldrig hade hänt. Ingen hade märkt något.

Hur uppstår krångel? Vad får snårskogen att växa? En vanlig förklaring är klämfingriga politiker och undersysselsatta byråkrater. Likt ett understimulerat immunförsvar som utvecklar allergiska överreaktioner, tänker vi oss att byråkrater fyller ut tomma kalendrar med nonsensuppgifter bara för att ha någonting att administrera. Det är en kul bild, men är den trovärdig? Varför skulle två regeringar, tre statsråd, fyra statssekreterare, politisk enighet över blockgränsen och särskilda enheter på regeringskansliet trots uttalade ansträngningar ändå misslyckas med att kontrollera ett gäng uttråkade byråkrater?

Nej, den viktigaste förklaringen till regelkrångel är både enklare och allvarigare: Det mesta som vi kallar för krångel finns det andra som kallar för reformer. När vi säger "ökad regelbörda" säger andra "ytterligare insatser för att motverka problemet" – om nu problemet är arbetsplatso-lyckor, svartarbete, lågfrekvent buller eller höga trösklar i entrén till matbutiker.

Visserligen är alla för att minska regelkrångel. Men det går också att mobilisera lika stort stöd för att lösa bullerproblem och motverka skattefusk. Alltsammans behjärtansvärda målsättningar, omöjliga att motsätta sig, men som i slutänden resulterar i ökad regelbörda. Som så ofta står vackra mål i strid med varandra.

Svårigheten är att hitta balanspunkten i målkonflikten – det välavvägda krånglet. Ingen hävdar att nitroglycerintillverkning borde vara oreglerad. Men dragkampen mellan enkelhet och regleringar är systematiskt ojämn. Det är lätt att peka ut bieffekter av all mänsklig verksamhet. Problemen som reglerna ska komma åt är konkreta: bullret, utsläppen, kassafusk. Samtidigt är den andra sidan av vågskålen mer eller mindre osynlig: Det uteblivna företagandet, alla de nobelföretag som vi helt går miste om. Seminarier fyllda med irriterade företagare är småpotatis i sammanhanget. De kämpar i alla fall. Men de värden som förloras i de företag som aldrig startas, alla idéer som avförs inför en vägg av krångel, kan man bara drömma om under träden i Vinterviken. □

## Peter Santesson

**Chef för opinionsanalys på Demoskop**

# Vad beror ungdomsarbetslösheten på?

Ungefär hälften av Sveriges ungdomar mellan 15 och 24 år befinner sig i arbetskraften, medan resten håller på med något annat, i första hand studier. Av dem som finns i arbetskraften är 23 procent arbetslösa, nästan en fjärdedel.



Europeiska länder med hög arbetslöshet i allmänhet brukar även ha hög ungdomsarbetslöshet. Sverige bryter mönstret genom att ha en total arbetslöshet långt under EU-snittet medan ungdomsarbetslösheten ligger strax över snittet.

Den höga arbetslösheten bland ungdomar banar väg för framtida problem i takt med att nationen får en växande underklass i utanförskap.

Vems är felet? Tre parter är inblandade: de arbetssökande själva, det näringsliv som förhoppningsvis ska anställa dem samt politikerna, som med hjälp av arbetsmarknadspolitik försöker få ungdomarna i arbete.

**SVENSK ARBETSMARKNADSPOLITIK** har sannolikt världens mest värslörade verktygslåda när det gäller att få ungdomar i arbete. Regeringen har genomfört en rad reformer för att uppmuntra arbetsgivare att anställa unga arbetslösa: halverad arbetsgivaravgift, kraftiga lönesubventioner i form av nystartsjobb, subventionerad praktik, sänkt restaurang-

oms och stora satsningar på yrkesvux och praktikplatser.

Det finns ingen brist på politisk vilja. Men resultatet är skrala. Ungdomsarbetslösheten verkar ha bitit sig fast kring fjärdedelen. Det sannolika är helt enkelt att smörjmedlet arbetsmarknadspolitik inte fungerar när det brister i utbudet och efterfrågan på den unga arbetskraften.

Vi kan börja med efterfrågan. Den är otillräcklig. Företagen vill inte anställa alla människor, vilket beror på att tillväxten är otillräcklig. Förr i tiden, när Sverige hade full sysselsättning, låg tillväxten kring fyra procent. Med en eller två procents tillväxt är vi dömda till hög arbetslöshet, vilket till stor del drabbar ungdomar (och invandrare).

Så politiken borde ägna sig åt att främja företagandet och tillväxten i stället för att satsa på verkningslösa specialinsatser för arbetslösa ungdomar. Det skulle exempelvis göra mer nytta att ta bort fåmansbolagsreglerna än att hitta på nya ungdomssatsningar.

Enligt en undersökning från Svenskt Näringsliv uppger över hälften av företagen att de haft

problem med rekryteringar för att kompetensen saknas. Studenter väljer i alltför hög utbildningar som arbetsmarknaden inte efterfrågar och tar lång tid på sig för att slutföra studierna. Enligt Statistiska centralbyråns prognoser kommer efterfrågan på utbildad arbetskraft år 2030 inte att matchas av de inriktningar som väljs av studenter.

**DÄRMED KOMMER VI** in på utbudet av arbetskraft. Att få ungdomar att välja bra utbildningar, att få dem att anstränga sig i skolan och att förmå dem att sänka den genomsnittliga inträdesåldern till arbetslivet från dagens 29 år är inte så lätt för politikerna. Politikerna har inga bra metoder att uppföstra ungdomar till flitiga, engagerade, kunskapsstörstande och arbetsugna medborgare. Men det skulle nog hjälpa om skolan fick tyst i klassrummen och satte matten högre än genusvetenskapen. Bara som exempel. □

# Arbetslöshet av bidragsjobb?

Räkna ut hur mycket du kan få i stöd – skriver Arbetsförmedlingen på sin hemsida. Sidan är riktad till arbetsgivare och informerar om rabattsatsen på de 13 lönesubventioner som erbjuds. Det bästa erbjudandet gäller för praktikanter där arbetsgivaren får 100 procent av lönen betald i upp till ett halvår. Men hur påverkas arbetsmarknaden egentligen av att arbetsförmedlingen har gått över till att bli en bidragsförmedling?

Subventionerade anställningar är en av de populäraste åtgärderna för att få arbetslösa i arbete. Från början var syftet med lönesubventioner att ge människor med nedsatt arbetsförmåga en chans till anställning. Men med åren har nya lönesubventioner kommit att omfatta en stor del av den arbetslösa befolkningen, även de som är fullt arbetsföra. Detta återspeglas även i att utgifterna för lönebidrag är högre än utgifterna för A-kassan.

Subventionerade anställningar kan leda till att osubventionerade arbetstillfällen konkurreras ut, vilket leder till en minskad skattebas och sämre välfärd. När praktikanten efter ett halvår inte längre är gratis för arbetsgivaren är det frestande att ta in en ny praktikant. Eller en ungdom som får nystartsjobbssubsidium på 63 procent av lönen. Eller en nyanländ invandrare som med inestegsjobbssubsidium på 80 procent sänker lönekostnaden rejält.

**KONKURRENSEN SNEDVRIDS** när företag som anställer personal med subventioner har lägre lönekostnader. Taxibranschen har varit extra utsatt. Enligt arbetsförmedlingen har närmare var tionde taxiförare en subventionerad anställning, i de flesta fall ett nystartsjobb. Och när ett företag missbrukar subventionerna måste konkurrenterna följa samma exempel för att kunna hävda sig, inte minst i offentliga upphandlingar. Det är inte ovanligt att arbetsgivare i platsannonser uttryckligen söker någon som är berättigad till lönesubventioner. Denna upptrappning av bidragsutnyttjande hotar att slå ut seriösa företag och paradoxalt nog skapa nya arbetslösa. Knappast något för arbetsförmedlingen att skryta med.

Genom att berättiga allt fler grupper till lönesubventioner slår man också indirekt mot de svagaste i samhället. Funktions-

hindrade och andra, som verkligen behöver lönestöd, riskerar att väljas bort när arbetsgivaren istället kan anställa arbetslösa som är fullt arbetsföra och berättigade till lika stora subventioner. Men även bland kandidater som är fullt arbetsföra riskerar den som är berättigad till bäst subventioner få förtur framför kandidaten med bäst kompetens. I slutändan skadar detta landets ekonomi och konkurrenskraft, säger Adam Rydström vid Den Nya Valfärden.

**REGERINGENS FÖRSÖK** att minska arbetslösheten bland fullt arbetsföra med hjälp av bidragsjobb är fel väg att gå. Sänkta arbetsgivaravgifter, slopat sjuklöneansvar, mindre regelkrångel och en reformerad arbetsrätt skulle skapa långsiktigt hållbara incitament för företagare att anställa och minska behovet av bidragsjobb, som skulle kunna fasa ut. De som verkligen behöver och ska ha lönebidrag skulle gynnas av en sådan reform. □



Adam Rydström är kommunikationsansvarig vid Den Nya Valfärden



Några frågor till Integritetsombudsmannen Pär Ström.

# En ombudsman för integritet



Pär Ström

## DU JOBBAR PÅ EN NY BOK OM INTEGRITET SOM SNART GES UT AV DEN NYA VÄLFÄRDEN. VAD INNEHÅLLER DEN?

Utgångspunkten är en beskrivning av hur långtgående en enskild människa kan övervakas i dagens digitala samhälle. Det åskådliggörs i form av ett scenario, "Evas mardöm". Sedan följer jag upp detta, bland annat genom en genomgång av vilka elektroniska fotspår vi lämnar efter oss, var de uppstår och hur de kan avslöja väldigt mycket om en människas liv.

## KAN DU GE NÅGRA EXEMPEL PÅ ELEKTRONISKA FOTSPÅR SOM INTE ÄR SÅ KÄNDA?

Ja, exempelvis går det i vissa fall att titta in i människors bostäder via deras teveapparat och dataspel. Och höra vad de säger. Man kan ju fundera på om den amerikanska avlyssningsmyndigheten NSA redan idag gör det. En annan sak jag kan nämna är de enorma möjligheter som finns för helt vanliga människor att spionera på en vän, partner eller anställd genom att installera en spionprogramvara för några hundralappar på personens mobiltelefon.

## MEN DATABASER OCH LIKNANDE STORA INFORMATIONSLAGER ÄR VÄL ÄNDÅ SÄKERT SKYDDADE MOT INTRÅNG?

Alla databaser läcker, mer eller mindre. Faktum är att jag tar med en lista på kända dataläckor i min bok. Ibland är det personalen som missbrukar databaserna.

## DET HÄR LÅTER MYCKET OROANDE. KAN MAN SOM VANLIG MÄNNISKA GÖRA NÅGOT FÖR ATT VÄRJA SIG?

I viss utsträckning kan man faktiskt det. Boken innehåller avslutningsvis ett kapitel om skyddsåtgärder, liksom en lista på programvaror och tjänster för olika typer av skydd. □

## FAKTA: Integritetsombudsmannen

Integritetsombudsmannen på Den Nya Valfärden kämpar för den personliga integritetens ställning i IT-samhället. I ett civiliserat samhälle krävs en viss övervakning, men den ska inte gå för långt. Digital övervakning bör i princip bara riktas mot personer som misstänks för ett grovt brott. Vi håller på att få ett samhälle med automatisk övervakning av alla medborgare – enligt synsättet att vem som helst kan komma att begå ett brott i framtiden. Den personliga integriteten är en del av demokratin och Integritetsombudsmannen har inrättats till skydd för medborgarnas privatliv.

E-mail: par.strom@dnv.se



## Krönika Civila samhället

# Upplopp och företagare



**D**ET FINNS EN TYDLIG EFFEKT AV FÖRETAGANDE som nästan aldrig uppmärksammas, trots att den medför en oerhörd samhällsnytta. Ett skäl till den ringa uppmärksamheten är att denna effekt, lyckligtvis ska sägas, inte manifesterar sig så ofta i våra relativt välordnade samhällen. Men närvaron eller avsaknaden av den kan innebära skillnaden mellan inte bara tiotals miljoner kronor i skador utan också mellan liv och död.

Om man ska definiera denna effekt kan man beskriva den som att förekomsten av små och medelstora företag som är förankrade bland de människor som bor i ett storstadsområde, har en förmåga att stävja oroligheter eller plundring när upplopp äger rum eller våldsamheter uppstår.

Hösten 2005 drabbades Paris av omfattande kravaller. Närmare 9 000 bilar stacks i brand och hundratals offentliga och privata lokaler vandaliserades. Medan debatten pågick om vad upploppen berodde på och vad "samhället" kunde göra för att få bukt med dem, organiserade de pakistanska och indiska affärsinnehavare som ägde och drev de plundrade butikerna i förstäderna, egna skyddsstyrkor. Avsikten var givetvis att skydda affärslokaler och lager, men närvaron av väktarna minskade också förstörelse och vandalism av privatpersoners egendomar och

offentlig egendom.

I Bryssel, dit en revoltunge från Paris anlände, organiserade de turkiska köpmännen en demonstration utanför stadshuset och krävde att polisen skulle skydda dem och deras affärslokaler från samma slags mobb som den i Paris.

Det finns historiska paralleller. När kinesiska ungdomsligor tillsammans med vänsteraktivister gjorde livet surt för invånare och turister i San Franciscos China Town på 1970-talet, krävde de kinesiska köpmannaorganisationerna i stadsdelen hårdare tag av polisen och kritiserade den för att inte tagit itu med buset resolut nog. Lokala medier kunde rapportera att kraven mötte stor förståelse också bland de fattigare delen av befolkningen, vars intressen vänsteraktivisterna sade sig företräda, men vilken var beroende av turismen för sina inkomster.

När det finns många företag i ett område finns det, naturligt nog, många företagare. Ju fler de är, desto större förankring kommer de att ha i sitt närsamhälle som familjeförsörjare, föräldrar, barn till äldre personer eller rätt och slätt som medborgare. Deras engagemang för sin närmiljö kommer att innefatta också dessa dimensioner av tillvaron. När de vill skydda sina egendomar, kommer de också att ha större fäste i sitt samhälle och legitimitet för sina krav. Företagen tillhör visserligen markna-

den, men företagarna agerar som en del av det civila samhället, de nära, frivilliga gemenskaperna.

Ser vi till Sverige och de upplopp som ägde rum i Stockholmsförorten Husby i maj i år och hur samhället i stort sökte få bukt med dem, var det uppenbart att företag och företagare med förankring i det lokala samhället saknades. De initiativ som togs handlade om torgmöten på dagtid och om uppstädning efter upploppen. Mycket hedervärda handlingar givetvis, men oroligheterna var inte begränsade till torgen, utan ägde rum utmed hela stadsdelen, ofta på natten, och att städa upp när skadan är skedd är inte samma sak som att hindra att skadan sker alls. I Husby saknades de många lokalt anknutna företagare som slår vakt om både sin egendom och sitt lokalsamhälle.

I den mån vi diskuterar företagandets villkor i Sverige gör vi det huvudsakligen som en fråga om jobb och skatteintäkter till offentligt finansierad välfärd. Det är också dags att diskutera företagandets villkor som ett sätt att stärka det civila samhället och sammanhållningen. □

**Thomas Gür**  
Företagare och författare

Det sägs att dagens politiker saknar framtidsvisioner. Men hur är det med framtidens politiska ledare? Följ med på ett rundabordssamtal med:

Hanna Wagenius, förbundsordförande Centerpartiets ungdomsförbund.



Li Jansson, nationalekonom på Svenskt Näringsliv och tidigare politisk tjänsteman för Moderaterna.



Emil Högberg, oppositionsråd och gruppleddare för Socialdemokraterna i Huddinge.

# Hur vill vi förändra Sverige?

Framtidens politiker presenterar sina visioner

## SAKNAS DET VISIONER?

**Hanna:** Ja, det gör det, framför allt inom företagarpolitiken. Under årens lopp har man flyttat ansvar från arbetstagare till arbetsgivare, till exempel genom LAS. Man visste redan från början att LAS skulle gynna i huvudsak medelålders människor med fast anställning och missgynna alla andra. Det vågar man inte röra. Man törs inte reta insiders trots de problem som privilegialagstiftningen medför.

**Sara:** Den borgerliga regeringens huvudmål är att vinna val, inte att bedriva borgerlig politik. Det skapar visionslöshet.

**Emil:** Man vinner trots allt inte val om man inte har idéer och visioner. Det gäller även om svenskarna är mycket partitrogna. Långt ifrån alla är nöjda. Regeringen har ett mycket lågt väljarstöd enligt opinionsmätningarna.

**Li:** Regeringen har tappat visionen om att få bukt med utanförskapet. Man gjorde en del bra saker som skapade nya jobb, jobbvadraget och en del bidragsreformer och så vidare. Men nu när man plockat de lågt hängande frukterna har man inget mer att komma med. Nästa steg som borde ha tagits är att göra något rejält för att förbättra företagarklimatet.

**Jonas:** Ja, jag tycker att de politiska partierna oftast talar för lite om hur de konkret vill att det framtida samhället ska se ut. Ibland finns inga enkla lösningar. Jag och mitt parti har i alla fall visioner och förslag. Politiken måste ta ett större ansvar för helheten. Företagare har sitt främsta fokus på det egna företaget. Någon måste ta ansvar för dem som inte kan tala för sig och för att vi inte förbrukar våra resurser på ett långsiktigt ohållbart sätt.

**Sara:** Visionslösheten i politiken gäller mer än bara företagande. Förfallet i försvaret är

också en del av visionslösheten i politiken. Detsamma i rättspolitik. Det är till exempel inte olagligt att rymma från fängelse. Inte heller att begå nya brott på anstalten.

## VARFÖR LEVERAS DET DÅ INGA KONKRETA SVAR PÅ SAMHÄLLSFRÅGORNA?

**Hanna:** Därför att svaren inte är populära. Ska man skapa förutsättningar för jobbskapande så måste man minska riskerna med att vara företagare. Antingen flyttas en del av riskerna till skattekollektivet eller tillbaka på arbetstagarna. Bägge alternativen är impopulära.

**Sara:** Till skillnad från regeringen så tror vi i KDU på förändrade turordningsregler och ett avskaffande av företagens sjuklöneansvar.

**Li:** Man vill inte se problemen om man slipper. Jag är livrädd för utländska tidningsartiklar som hyllar Sverige. De gör att vi lutar oss tillbaka och drömmer i stället för att göra Sverige till det framtidsland vi skulle

kunna vara. För mig är det ett mysterium att regeringen inte gör något åt företagarklimatet.

**Emil:** Vi måste få bort bilden av företagaren som en ensamglare – risktagaren som är beredd att offra allt. Ska vi få fler att vilja bli företagare måste vi även erbjuda en enklare väg till trygghet för företagare. Då måste vi erbjuda möjlighet till att klara en sjukperiod eller att företaget ligger vilande ett tag.

## VAR FINNS MOTSTÅNDET MOT EN BÄTTRE FÖRETAGARPOLITIK?

**Sara:** Bromsklossen är finansdepartementet. Där stoppas mycket av det som andra vill göra. Man verkar tycka att det är ett problem att det finns för många kapitalister. I själva verket finns det alldeles för få.

**Hanna:** Men se bara på den allmänna löneavgiften, som är en ren skatt som utgör en tredjedel av arbetsgivaravgifterna, och som är så gott som okänd hos allmänheten.



Jonas Eriksson,  
riksdagsledamot  
för Miljöpartiet.



Sara Skyttedal, för-  
bundsordförande för  
Kristdemokratiska  
Ungdomsförbundet.

En ren skatt som går in i Anders Borgs ficka utan att vara knuten till försäkringssystemen. Och om du inte vet vad skatten går till är det brist i transparensen i skattesystemet, vilket är ett generellt problem idag.

Man vill vinna valet och vågar inte röra om i grytan för man tror att svenska folket inte vill ha några förändringar. Vilket är en felaktig analys.

**Emil:** Det är viktigt att företagandet genomsyrar samhället. Jag har ett positivt exempel från Huddinge kommun. Där har arbetet med Ung Företagsamhet i gymnasiet med bland annat entreprenöriellt lärande höjt företagandet med 20 procent.

**Hanna:** När jag gick i gymnasiet fick alla lära sig att skriva ett cv, men vi fick inte lära oss om årsbokslut eller något annat som har med företagande att göra. Skolan lär eleverna att bli anställda, inte att bli företagare.

**Li:** Det finns inte någon ambition längre att klättra i välståndsligan. Ungdomar har inte ambitioner att bli exempelvis ingenjörer längre. Vi behöver visioner för att veta var vi är på väg och för att veta vilka satsningar vi behöver genomföra.

**Sara:** Och för att öka sannolikheten att åka fast måste det finnas tillräckligt med poliser. Regeringen skryter ofta om att det finns fler poliser än tidigare, men Sverige har 2,2 poliser per 1000 invånare medan EU-snittet ligger på 3,5 poliser. Dessutom så är polisen helt dysfunktionell.

**Hanna:** Och regeringen tror att justitiepolitiken enbart går ut på straffrätt. Vi har länge behövt en ny konkursrätt, vilket är en fråga som har varit aktuell i årtal och påverkar företagandet i allra högsta grad.

#### MEN VET POLITIKERNA ENS VAD DE SKA GÖRA? VAD SKA VI GÖRA MED SKOLAN, INVANDRINGEN? KÄNNER POLITIKERNA ATT DET ÄR BRA SOM DET ÄR?

**Emil:** Ja regeringen jämför ofta Sverige med Grekland och andra europeiska problemländer, och då är det ju förhållandevis bra som det är.

**Sara:** Det är inte så många som efterfrågar stora förändringar. Det skulle väl vara vi i ungdomsförbundet.

**Hanna:** En faktisk förändring är arbetskraftsinvandringsreformen. Den ger möjlighet för fattiga att höja sin levnadsstandard och även skicka hem pengar, vilket kan göra mer skillnad än biståndet.

**Emil:** Jag är för en generös arbetskraftsinvandring. Problemet är att reformen inte blev så lyckad i praktiken. Den behöver kompletteras, till exempel med krav på bindande avtal så att människor inte utnyttjas. En förändring som alla kan skriva under på är att minska regelkrånglet.

**Li:** Samhället förändras och trycket på till exempel integrationsåtgärder kommer att öka. Det kommer att tvinga politikerna att bli mer resultatnriktade och tvinga fram en ny arbetsmarknadspolitik.

#### HUR SER NI PÅ ETT MINSKAT REGELKRÅNGLET?

**Li:** Vi måste få tillbaka modet att ta bort regler som inte uppnår det som de är avsedda att göra. Det finns 17 stycken olika lönesubventionerade anställningsformer. Ingen kan hålla ordning på det där. Politikerna tar sig inte tid till annat än den dagliga ärendehantering. Man måste få fram ett samhällstryck för att få till en ny politisk kultur. I Storbritannien måste man ta bort en regel när man skapar en ny. Nederländerna är ett annat EU-land som skurit kraftigt i regelbördan.

**Hanna:** Alla gillar att säga att regelkrånglet måste minska, men vilka regler ska bort? Är det att korvkiosken ska sluta kolla av temperaturen på grillen med jämna mellanrum? Då blir det plötsligt motstånd. Vi behöver kanske generalklausuler istället för detaljregleringar. Till exempel ett ansvar för att inte göra någon magsjuk.

**Li:** Att hantering av livsmedel, krediter, kemikalier och så vidare är viktigt. Men reglerna måste vara rimliga.

**Emil:** Det är viktigt att tala klarspråk. Vill man till exempel försäkra djurskyddet så ska man säga som det är. Man borde säga att alla onödiga regler ska bort istället för att generellt säga att man vill minska regelkrånglet. Sen är tillämpningen av reglerna viktig. Det ska vara enkelt att komma i kontakt med myndigheter och få snabba svar. En svensk förvaltningstjänsteman ska arbeta i medborgarnas tjänst.

**Jonas:** Jag tror inte vi skulle ha ett gott samhälle utan regler. Regler innebär ett visst krångel men i flertalet fall överträffar fördelarna nackdelarna. Däremot finns fortfarande mycket kvar att göra med att ta bort regler som inte längre gör den nytta man vill ha av dem, förenkla och göra det lättare för människor att förstå dem och följa dem.

**Li:** Jag var med om att ta fram en utredning där det visade sig att upp till 275 000 nya jobb skulle kunna skapas om alla kommuner var lika bra på att tillämpa existerande regler som toppkommunerna gör idag. Det handlar om hur kommunerna hanterar tillstånd, bygglov, bemötande, tillgänglighet, servicenivå etc. Det finns också ett samband mellan andelen entreprenader i kommuner och sysselsättning. Vi har bra mätningar på kommunnivå men vet mindre om hur regelbördan påverkar på nationell nivå.

**Jonas:** Det bör inte vara någon skillnad mellan olika landsändar. Alla bör behandlas likvärdigt utifrån likvärdiga förutsättningar. Det kommunala självstyret är dock starkt och något som jag värnar om. Hellre standardisering och effektivisering inom offentlig service och myndighetsutövning än ytterligare reglering.

**Hanna:** Över 60 procent av kommunernas bestämmelser kommer från EU. Dels för att EU lägger sig i men också för att Sverige tolkar direktiven alldeles för strikt. Sverige har attityden att vi vill vara "bäst i klassen."

**Emil:** Regeringskansliet bereder varje inhemskt lagförslag noga i nära dialog med exempelvis kommunerna som ofta ska tillämpa reglerna. Men med EU-direktiv så ska de däremot implementeras direkt utan motsvarande beredning. Kommunerna måste få en chans att komma in med synpunkter på kommande EU-direktiv långt innan de är färdiga.

**Sara:** Både EU och svenska staten bör sluta lägga sig i frågor som borde bestämmas på kommunal nivå, exempelvis strandskyddet. Byråkratin skapar också en enorm rapporteringsbörda och effektivitetsförluster, vilket ofta verkar kontraproduktivt på den korruption de syftar till att bekämpa.

**Jonas:** Reglerna har oftast ett gott syfte men det görs för dåliga konsekvensanalyser och uppföljningar av förslag till nya regleringar och införda lagar. Regler ska vara effektiva och nödvändiga. Är de inte det borde de tas bort.

#### VAD SKULLE DU GÖRA OM DU VAR STATSMINISTER?

**Hanna:** Avskaffa LAS och göra om trygghetssystemet till ett enhetligt grundtrygghetssystem med möjlighet till privata tilläggsförsäkringar. Samt avskaffa den allmänna löneavgiften.

**Li:** Sänka skattetrycket, till exempel anställningskostnader. Dessutom ändra arbetsmarknadslagstiftningen.

**Sara:** Avskaffa värnskatten som är en ren "missunsamhetsskatt" samt införa en riktig barnomsorgspeng som du kan använda hur du vill. Och anställa fler poliser.

**Emil:** Jag skulle minska klasstorleken för de minsta barnen i skolan. Högst 25 elever per klass. Sen avskaffa andra sjuklöneveckan. Fler platser på högskolan.

**Jonas:** Påbörja arbetet med att införa en klimatlag och förbättra socialförsäkringarna.

#### VAD ÄR DET STÖRSTA FELET HOS ERA RESPEKTIVE MODERPARTIER?

**Sara:** Först nu börjar KD erkänna att det är ett borgerligt parti och inser att de ska locka till sig borgerliga väljare. Vi har varit för otydliga. Vi kan inte ha samma strategi som Moderaterna. Vi måste målgruppsanpassa oss.

**Emil:** Socialdemokraterna största problem är att vi lutar oss tillbaka och vilar på gamla lagrar. Vi är alldeles för dåliga på att blicka framåt. Där måste vi bli bättre.

**Hanna:** Att rösta igenom FRA-lagen. Det var många som gick ur partiet då och det satte en prägel att det inte går att lita på oss i dessa frågor, som är viktiga för framförallt ungdomar.

**Li:** Att tappa visionerna och att inte upprätthålla reformtakten och kampen mot utanförskapet.

**Jonas:** Det finns alltid något som kan göras bättre. Vi möts ständigt av nya utmaningar som måste lösas på nya sätt. □

**FAKTA:**

## Företagarombudsmannen

Företagarombudsmannen verkar för ett bättre företagarklimat. Genom att utreda och publicera konkreta exempel på brister i företagarklimatet sätter Företagarombudsmannen fokus på hur detta ser ut och hur det kan förbättras. Den Nya Valfärden startade Företagarombudsmannen år 2000 och sedan starten har närmare 250 utredningar genomförts. Har du frågor eller vill anmäla ett ärende? Kontakta oss gärna. Företagarombudsmannen tar inte betalt för utredningar och givetvis kan du som anmälare vara anonym.

Företagarombudsmannen  
Box 5625, 114 86 Stockholm  
Tel: 08-545 038 13  
Fax: 08-611 35 62  
E-mail: fo@dnv.se  
www.dnv.se

## Stoppa bluffakturorna

Det är tyvärr mycket vanligt att företagare råkar ut för bluffakturor och Företagarombudsmannen arbetar aktivt med att stävja detta, bland annat genom att granska de myndigheter som har till uppgift att beivra bedrägerierna.

Privatpersoner är relativt skyddade från bluffakturor genom konsumentlagarna men som företagare omfattas du inte av dessa utan där gäller avtalslagen.

Hur undviker du då dessa fakturaskojare? Underteckna aldrig något om du inte är

helt säker på vad du beställer. Om du får en faktura avseende något du inte har beställt, skicka tillbaka fakturan med texten "Fakturan bestrides" till avsändaren. Det går bra att faxa eller scanna fakturan. Underteckna ALDRIG med din namnteckning. Informera vänner och bekanta om fakturaskojarnas metoder.

Svensk handel har en lista som uppdateras regelbundet med kända bluffbolag. Skriv ut den och sätt upp på en anslagstavla. □



# Återinför ämbetsmannaansvaret



Fram till 1976 hade statliga och kommunala tjänstemän ett så kallat ämbetsmannaansvar. De kunde få rejäla straff vid tjänstefel.

Detta ansvar togs bort under Olof Palmes regeringstid för att reglerna för offentliga tjänstemän skulle "anpassas till de principer som lagts fast för arbetsmarknaden i övrigt", som det står i propositionen. Det var dumt. Det går knappt att fälla tjänstemän ens för de mest uppenbara felbeslut. Ämbetsmannaansvaret bör återinföras. Kanske borde till och med politiker kunna dömas.

Tidigare kunde statliga och kommunala tjänstemän dömas för myndighetsmissbruk om de gjorde något som var till "förfång för det allmänna eller någon enskild" och

därunder dömas till avsättning och eventuellt böter eller fängelse. Detta ämbetsmannaansvar är numera i stort sett avskaffat. Tjänstemän kan bara fällas för fel inom ramen för sin myndighetsutövning.

Myndighetsutövning innebär att fatta ett för en enskild bindande beslut, till exempel om körkortsindragning, socialbidrag eller omhändertagande av barn. Det mesta tjänstemännen sysslar med är annat än myndighetsutövning.

**HÄR ÄR NÅGRA EXEMPEL** på beslut som inte utgör myndighetsutövning och där de ansvariga numera går fria från ansvar. Observera att

det ofta handlar om beslut som är olagliga enligt exempelvis Kommunallagen, men där de felande beslutsfattarna inte har något eget ansvar:

- Stockholms stads utförsäljningar skapade stor uppmärksamhet när det uppdagades att Enskede-Vantörs stadsdelsnämnd sålde ut den kommunala hemtjänsten för 69 500 kronor till ett privat bolag. Den privata entreprenören sålde sedan tjänster till kommunen, vilket resulterade i miljonvinster.

- Landstinget i Stockholms län sålde vårdcentralen Serafen för 694 000 kronor, vilken sedan

sålde vidare till Capio för 20 miljoner kronor.

- I Stockholm har politiker handlat av ideologiska skäl. De menar att privat ägande definitionsmässigt är bättre än offentligt ägande och att det därför är bra om stat och kommun näst intill skänker bort sina tillgångar.

Men det vanligaste är att politiker ger olagliga, riktade stöd till företag av andra skäl. Det kan handla om förtäckt glesbygdsstöd, personliga kontakter eller att kommunen vill att en viss verksamhet ska drivas vidare för att skydda sysselsättningen. Upphandlingar kan också snedvridas och riggas så att en viss leverantör gynnas. Den Nya Valfärden har sedan 1994 granskat över 600 fall av sådan konkurrenssnedvridning.

**DET FINNS VISSERLIGEN LAGAR** som syftar till att upprätthålla en sund konkurrens och rättvisa upphandlingar. Men sedan ämbetsmannaansvaret togs bort finns inga kännbara sanktioner när lagen inte följs. Handlingar som hade gett fängelse för styrelsen i ett privat aktiebolag kan ibland genomföras utan någon påföljd alls i offentliga sektorn. Politiker och tjänstemän i offentlig förvaltning kan utan besvär strunta i lagen.

Mål som behandlar konkurrensrätt och offentlig upphandling behandlas av förvaltningsdomstolar, vars domar i regel ignoreras eftersom det saknas kännbara påföljder. Skulle en fälld offentlig förvaltning likväl välja att följa förvaltningsdomstolens beslut så kommer vitesbeloppet ändå att betalas med skattepengar, alltså arbetsgivarens pengar snarare än beslutsfattarens privata, vilket gör att politiker och tjänstemän kan unna sig risken att bryta mot lagen.

**»Handlingar som hade gett fängelse för styrelsen i ett privat aktiebolag kan ibland genomföras utan någon påföljd alls i offentliga sektorn.«**

### FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

vid Den Nya Valfärden tycker att ämbetsmannaansvaret bör återinföras. Det ska omfatta både tjänstemän och politiker som uppsåtligt missbrukat sin ställning och slösat skattepengar. De politiker och tjänstemän som bryter mot konkurrenslagen, ger olagligt statsstöd eller på annat sätt gör sig skyldiga till olagligt slöseri med skattepengar ska kunna åtalas av allmän åklagare och dömas till påföljder vars straffskala inkluderar avsättning, böter och fängelse. Detta skulle tvinga politiker och tjänstemän att ta personligt ansvar för de lagbrott som de gör sig skyldiga till.

**ETT UTÖKAT** ämbetsmannaansvar skulle därför förändra det offentliga maktutövandets kultur i grunden och kraftigt minska nonchalansen för hur skattepengar hanteras. Den offentliga sektorn skulle helt enkelt tvingas till samma etik och moral som det övriga samhället. □



Svenska politiker gillar att göra lite som de vill utan att nödvändigtvis följa lagarna. Till exempel är det inte ovanligt att de ger bort skattebetalarnas pengar på lösa boliner. EU vill sätta stopp för det genom att definiera vissa statsstöd som olagliga.

## Företagarombudsmannen driver rättsprocesser för att styra upp svensk lagstiftning

**M**en när Sverige ska införa bestämmelserna i svensk lagstiftning gör man bocken till trädgårdsmästare: det är de ansvariga politikerna som ska fälla sig själva och kräva statsstödet åter – om de har lust. Företagarombudsmannen kommer att driva ett antal mål för att få rätsida på detta.

**STATSSTÖD** är stöd till enskilda och privata företag som lämnas av stat, kommun, landsting eller offentligt ägda bolag. Utöver direkta bidrag kan det röra sig om skattelättnader, försäljningar under marknadspris, till exempel av mark och fastigheter, och om borgensåtaganden eller kapitaltillskott.

EU har bestämt att sådant stöd är olagligt när det snedvrider konkurrensen. Fram till den första juli i år har det, tvärt emot EU:s regler, saknats motsvarande bestämmelse i svensk lag. Men efter att Företagarombudsmannen uppmärksammat EU-kommissionen på ett antal olagliga statsstödsfall, har den svenska lagstiftaren tvingats krypa till korset – och åstadkommit en tandlös lag.

I lag (2013:388) om "tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler" fastslår andra paragrafen följande:

Den som har lämnat olagligt stöd ska återkräva stödet, om inte återkrav får underlåtas enligt EU-rätten.

Frågor om återkrav enligt första stycket av stöd som har lämnats av staten prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

**"DEN MYNDIGHET** som regeringen bestämmer" blir alltså den instans som agerar åklagare och domstol i statsstödsfrågor och den som prövar en misstänkt kommun. Spänd av förväntan har Företagarombudsmannen försökt ta reda på vilken denna myndighet är. Det visar sig då att regeringen inte gjort någon utnämning och att Konkurrensverket på förfrågan gör bedömningen att den ansvariga myndigheten är den eventuellt felande kommunen själv.

Detta är naturligtvis sensationellt. Lagstiftaren tvingas stifta en lag för att blidka EU. Varken lagstiftaren eller regeringen vill egentligen ta ifrån myndigheterna deras allmakt, utan inskräper i stället denna allmakt genom att ge myndigheterna rätten att vara sin egen åklagare och domare.

Vårt lands högsta styrespersoner föreställer sig alltså att ett antal kommunpolitiker, som just bestämt sig för att bevilja stöd till en privat utomstående, plötsligt ska ansättas av ånger och ruelse och börja fundera på om stödet eventuellt är olagligt, för att där efter göra en förundersökning om sig själv och sedan åtala och – o fasa! – eventuellt ha sådan otur att de måste döma sig själva.



Micha Velasco är Företagarombudsman vid Den Nya Valfärden

Och domen? Ja, enligt första stycket är domen att kommunen måste kräva pengarna tillbaka. Men vad händer om stödtagaren vägrar släppa pengarna ifrån sig? Då måste kommunen gå till domstol för att få igen pengar som den först frivilligt lagt ut för att sedan gripas av ångest och fälla sig själv i en förhoppningsvis rättvis rättegång där den själv spelar alla roller.

En sådan kommun utvecklas sannolikt till ett psykfall, en sorts Hamlet som troligen håller långa monologer för sig själv på temat "Att döma, eller inte döma".

**MEN TROTS ALLT** är regelns existens ett steg i rätt riktning. Företagarombudsmannen vid Den Nya Valfärden kommer under hösten att driva fall för att testa lagstiftningen. Företagarombudsmannen har redan tidigare fått svenska domstolar att utpeka vissa kommunala stöd, exempelvis i Karlskrona kommun, som olagliga. Problemet har hittills varit att svensk lag inte har talat om vad som ska inträffa när ett statsstöd befinns olagligt. Men lagstiftaren har bestämt att påföljden är att den givande myndigheten ska få pengarna tillbaka. Företagarombudsmannens uppgift blir nu att driva detta i domstolarna om kommunerna inte återkräver pengarna. Utfallet av rättsprocesserna kommer att avgöra hur offentligt stöd ska användas i Sverige framöver. □



## Krönika Stadsplanering Självanställning?

**EN MINNESVÄRD INTERVJU I NERIKES ALLEHANDA** (23 juni 2013) lyckas Jan Ekberg, professor vid Linnéuniversitetet i Växjö, upprepa tanken att "det helt centrala är att invandrare kommer ut på arbetsmarknaden" inte mindre än sex gånger. Jag vet inte om det är professorn eller skribenten Amanda Björkman som hakat upp sig eller om det handlar om pardans men det kanske kan kvitta. Intervjun speglar hur som helst hur otroligt politiskt korrekt det offentliga samtalet har blivit.

Ingen vågar riktigt ta tag i problemets kärna.

Om man inte kan svenska tillräckligt bra eller saknar den kompetens eller utbildning som krävs, så är det inte så lätt att få anställning. Att vara mer eller mindre oanställningsbar är dock ett öde som immigranter till Sverige delar med åtminstone en miljard andra människor på jorden. Siffran kommer från ILO och syftar på alla de människor som lever i den informella ekonomin. Enligt aktuella prognoser kommer antalet att fördubblas till år 2030.

Hur försörjer sig alla dessa människor? Jo, som självanställda eller som småföretagare utanför skattesystemet. Det är så man löser problemet att vara oanställningsbar i länder utan a-kassa.

Men även i länder med a-kassa ser vi samma lösning. Över 10% av den arbetsföra befolkningen i världens formella ekonomi består av självanställda och antalet ökar snabbt. Många av dessa människor är immigranter, som har svårt att få jobb.

Man kan tycka vad man vill om alternativet självanställning, men världen känner just nu inte till någon annan metod som kan "sysselsätta" den enorma mängd människor som permanent befinner sig utanför arbetsmarknaden.

Ökningen av antalet självanställda sammanfaller delvis med den snabba urbaniseringen. Det är i städer som möjligheten till självanställning är störst och den stadsform som växer snabbast är kåkstäder.

Om vi för ett ögonblick glömmet alla tråkiga skäl till att människor måste bryta upp från sin ursprungliga livsmiljö och söka sig till kåkstäder och bara fokuserar på de positiva drivkrafterna, så öppnar sig

en del intressanta perspektiv.

Kåkstäder erbjuder livschanser för fattiga människor. Här finns i princip ingen arbetslöshet, alla är självanställda företagare som samarbetar intensivt. Det kan vara svårt att förstå för en svensk, men i kåkstaden är grannen den främsta resursen.

Den socioekonomiska strukturen avspeglar sig i den fysiska organisationen. Kåkstäder är inte planerade utan självorganiserade och ser likadana ut överallt. De är låga, täta och funktionsblandade, dvs de ser ut som våra historiska städer.

Det är i den offentliga miljön på marknivå allt händer. Därför brukar invånare i kåkstäder tacka nej till erbjudanden att flytta in i höga flerfamiljshus.

I fysisk mening är våra svenska miljonprogram den direkta motsatsen till kåkstäder. Här är det långt mellan allt och långt till allt och här möjligheten att öppna butiker begränsad. Det händer inte särskilt mycket i den offentliga miljön på marknivå.

Det är djupt olyckligt att många av våra invandrare är koncentrerade till sådana områden. De hade haft mycket större möjligheter i våra historiska stadskärnor, men där är det som bekant upptaget.

I Storbritannien är invandrarföretagandet betydligt mer livaktigt i Sverige, men där har man på politisk nivå försökt att underlätta för småföretag ända sedan Thatcher och där bor de flesta invandrare i Londons eller Birminghams klassiska innerstadsmiljöer.

Det svenska invandrarföretagandet begränsas således inte bara av ett företagarskeptiskt samhällsklimat utan också av våra städers fysiska struktur.

De politiska idéer som är i svang just nu är jobbskatteavdrag och höghus.

När ska vi komma ner på jorden? □

**Peter Elmlund**  
Ekonom och stadsplaneexpert verksam på Ax:son Johnson-stiftelsen.

## Krönika Sverige som kunskapsnation

# Fördumningsindustrin hindrar innovation och företagande

**O**M ETT FÖRFALL sker kontinuerligt och successivt under en längre tid blir det kanske svårt att upptäcka. Dock är kunskapsförfallet uppenbart för oss som i många år undervisat studenter och för alltför föräldrar som upptäcker att man inte längre lär barnen rättstavning på ett systematiskt sätt. Det kan ju hämma elevernas kreativitet, och stavningen "kommer av sig själv" (det är oklart exakt när rättstavningsgenen aktiveras). Det är lika

befängt som om tioåringar skulle förväntas att spontant rekonstruera matematiska problemlösningsmetoder som det tagit mänskligheten årtusenden att uppfinna genom enskilda individers unika insatser, av personer som ofta investerat decennier av sitt liv åt hårt arbete i vetenskapens tjänst.

Vi som forskat i naturvetenskap och matematik vet att det utöver fantasi och intuition krävs en enorm faktabank för att kunna vara kreativ. Faktum är att man

helst ska inneha hela det specifika områdets (och gärna även andra områdens) totala upp till dags dato samlade kunskap för att kunna göra nya genombrott. En idé uppstår inte ur ett vakuum (även om man kan tro det när man går igenom diverse politiska beslut) och intuition inom ett specifikt område är något som utvecklas i takt med att man samlar på sig kunskap, och baserat på denna, skaffar sig alltmer kunskap.

Professorer och lektorer i historia har uppmärksammat problem med bristande språkkunskaper i UNT ("Våra studenter kan inte svenska" 2/1 2013). Studenter förstår inte litteraturen, tentafrågorna eller vad föreläsarna säger. Jag har själv sett nyhetsartiklar där man inte kan skilja på "sin" och "deras", och här kan man inte hänvisa till att språket förändras genom en nytexaminerad kreativ journalistik – eftersom det handlar om grundläggande syftningsfel. Hade mannen trakasserat "sin kollega" eller "hans kollega"? I det senare fallet är det ju någon annans kollega. Å andra sidan finns det väl ingen objektiv sanning idag, detta vet vi inte minst genom Skolverkets rapport "Genus och text" (som används i flera lärarutbildningar!)

där en pedagogikprofessor (nu rektor för Södertörns högskola) granskat svenska FYSIKLÄROBOKEN ur ett genusperspektiv. Här kan vi läsa att

\* Påbudandet av snäv kunskap med en given mening är inte förenlig med skolans jämställdhetssträvanden (s 64)

\* En jämställd skola arbetar utifrån en respekt för elevens egen livsvärld och världsbild, och en demokratisk undervisning kan då inte handla om att ersätta elevens "vardagsförståelse" med en "vetenskaplig" sådan (s 7)

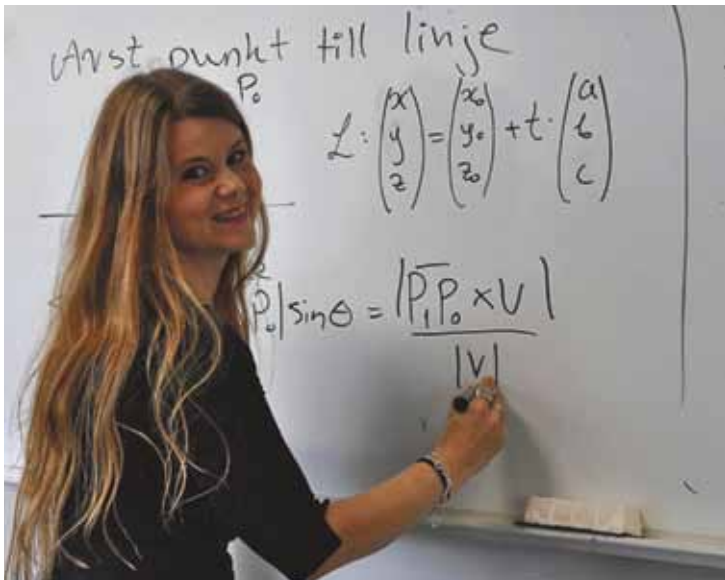
\* Faktabaserad, objektiv kunskap utgör vad man i ett feministiskt perspektiv brukar kategorisera som "manlig" kunskap. Kravet på objektivitet anses ofta utgöra själva grundkriteriet för vetenskaplighet (s 59).

Och i SOU 2009:64, som nuvarande generaldirektören för Skolverket ansvarat för, kan vi läsa under "Underprestation som effekt av sociala konstruktioner av manlighet i skolan" om "förklaringar till pojkars underprestationer som alla utgår ifrån att det är maskulinitet/manlig identitet i sig som är boven i dramat" (s 237).

Med dessa analyser och åtgärds paket så kan jag bara önska

Sverige lycka till med att åtgärda kunskapsförfallet. Det vi bevitnar idag är kulmen på en fördumningsindustri som dessvärre blivit institutionaliserad (och inte på ett mentalsjukhus där den hör hemma utan i myndigheter och hos politiker). Talet om Sverige som en kunskapsnation känns inte trovärdigt. Men företagsamhet och innovation kräver både kunskaper och hårt arbete, inte bortförklaringsmodeller för att slippa anstränga sig eller idéer om att radera hela den moderna fysikens grundvalar för att skolresultaten sjunkit. Sverige ska vara världsledande – men inte i galenskap. □

**Tanja Bergkvist,**  
Filosofie doktor matematik



9 av 10 svenskar (88 procent) anser att det är viktigt att företagarklimatet förbättras i Sverige.

## Svenskarna eniga om behov av bättre företagarklimat

Sedan nio år tillbaka har Den Nya Valfärden med hjälp av opinionsundersökningsföretaget SKOP mätt svenskarnas uppfattning om företagarklimatet.

**D**en senaste undersökningen visar att hela 88 procent av svenskarna anser att det är viktigt att företagarklimatet förbättras i Sverige. Men bara 32 procent anser att det råder ett gynnsamt företagarklimat för den som själv vill starta och driva småföretag i Sverige idag. I allmänhetens ögon finns det således utrymme att kraftigt förbättra förutsättningarna för företagande i Sverige. Över hälften av de tillfrågade personerna trodde dock inte att det skulle genomföras någon förändring i företagarklimatet under året som återstår till nästa riksdagsval.

Mest positiva till det rådande företagarklimatet är moderaternas sympatisörer, där 39 procent anser att företagarklimatet är gynnsamt. Minst positiva är Centerns sympatisörer, där andelen som anser detsamma bara är hälften så stort. Kanske talar det för att partiet anses ha misslyckats på sitt ansvarsområde i regeringen, nämligen näringslivspolitik.

**NÄR VI STÄLLDE SAMMA FRÅGOR** till företagare så framkom det att det att två av fem företagare anser att regeringen förbättrat företagarklimatet, vilket ligger i linje med allmänhetens åsikter. Men nära hälften av företagarna har inte märkt någon förändring i företagarklimatet alls under den sittande regeringen. Vad företagarna tycker framgår inte minst av intervjuerna med Den Nya Valfärdens medarbetare på sista sidan i den här tidningen. För regeringen, som tillträdde med stora löften om ett förbättrat företagarklimat, måste

resultaten av vår undersökning tolkas med oro.

Resultatet av opinionsundersökningen visar att företagarklimatet är en fråga som i allra högsta grad engagerar svenska folket. Åsikterna om regeringens företagarpolitik och vikten av ett bra företagarklimat skiljer sig inte särskilt mycket mellan företagare och arbetstagare. Regeringen kan inte behandla företagarna som ett särintresse när undersökningar visar att större delen av svenska folket delar företagarnas syn på företagarklimat och näringslivspolitik.

**DEN NYA VÄLFÄRDEN** lät SKOP även ställa frågan: "Tycker du att man skall förbättra företagarklimatet även om det kan leda till att företagare tjänar mer pengar"? Totalt åtta av tio svenskar (81 procent) säger att man absolut eller kanske skall förbättra företagarklimatet även om det leder till att företagare tjänar mer. □



# Stoppa fusket i yrkestrafiken

Utländska åkare snedvrider konkurrensen genom att bryta mot cabotageregler och trafiklagar. Polisen behöver mandat och resurser för att kontrollera att reglerna följs. Därför kräver Företagarombudsmannen skärpta regler för yrkestrafiken.

**E**U:s cabotageregler innebär att utländska förare kan utföra tre inrikestransporter under sju dagar i Sverige efter att de lämnat av sin internationella last. Tyvärr fuskas det med reglerna, och många förare överskrider både tidsgränsen och antalet körningar.

EU:s regler innehåller visserligen omfattande dokumentationskrav för förare som utför cabotagetransporter. Problemet är att polisen har begränsade möjligheter att utöva tillsyn, eftersom dokumentationskravet endast kräver att åkeriet har dokumenten. Polisen kan därför inte bedöma om reglerna följs när åkeriet har kontoret utomlands. Bevisningen är också ett problem eftersom normerna för åklagare att begära hjälp i utlandet i princip enbart gäller brott som ger fängelsestraff.

**OM POLISEN MISSTÄNKER** att föraren bryter mot cabotagereglerna finns det möjlighet att förbjuda fortsatt färd tills dokumentation kommer fram. Men tyvärr har polisen ingen rätt att med tvång hålla kvar föraren, som lugnt kan ignorera förbudet och köra vidare.

Förare som bryter mot cabotagereglerna arbetar ofta för utländska företag som erbjuder betydligt sämre anställningsförhållanden än vad svensk lag kräver. De struntar

ofta följa regler om arbetstider och vinterdäck, vilket ökar olycksrisken på våra vägar.

Det är orimligt att oseriösa aktörer ska kunna bryta mot lagen och sedan lämna landet utan påföljder. Företagarombudsmannen vill att polisen ska ha möjlighet att kunna förse bilar med hjulkätting för att hindra fortsatt färd, så kallad klampning. Klampningen avlägsnas efter det att föraren åtgärdat felet och betalat eventuella böter. Detta har prövats med stor framgång i flera EU-länder.

**DOKUMENTATIONSKRAVET PÅ CABOTAGE** behöver skärpas. Föraren ska ha dokumentationen som EU-förordningen föreskriver till hands för att underlätta poliskontroll på plats. I dokumentationen ska det framgå vem som är avsändare och mottagare samt när och vart godset ska levereras. Dessutom ska det finnas information om lasttyp, vikt och fordonskombinationens registreringsnummer. Polisen ska kunna jämföra de dokumenterade transportererna med informationen i färdskrivaren. Dessutom bör polisen få resurser till fler stickprovskontroller och vägning av ekipage för att kontrollera att reglerna följs.

Men fler kontroller löser bara en del av problemet. Straffskalan för olagliga cabotagetransporter behöver skärpas. I dag kan förare som åker fast för olagligt cabotage komma undan med 50 dagsböter à 50 kronor. För att få en avskräckande effekt bör bötesbeloppen chockhöjas till tyska nivåer på uppemot 100 000 kronor. Dessutom borde olaglig yrkestrafik och olagligt cabotage jämföras, vilket skulle medföra att maxstraffet höjs från böter till ett års fängelse. Detta



skulle ge åklagarmyndigheten incitament att driva mål om olaglig cabotagetrafik.

Den Nya Valfärdens förslag syftar till att få bort den osunda konkurrensen på våra vägar. Genom att skärpa lagen och öka polisens möjligheter att beivra brott kommer konkurrensvillkoren att förbättras. Den höjda trafiksäkerheten som medföljer kommer både spara liv och pengar. Dessutom kommer en relativt konkurrenskraftigare svensk åkerinäring gynna miljön, eftersom vår lagstiftning tillåter längre släp och därmed bränsleeffektivare transporter.

Regeringen, som säger sig värna arbetslinjen, sund konkurrens och ordning och reda, borde därför snarast verka för att våra förslag blir verklighet. □

## Krönika Olaglig dubbel bestraffning

# Sverige skiljer ut sig internationellt när det kommer till brott och straff.



**T**ONGIVANDE VÄNSTERKRI-MINOLOGER brukar påstå att straff inte hjälper, att brottslingar bör hjälpas med förebyggande åtgärder. Synsättet har fått brett genomslag hos politiker från vänster till höger. När människor som inte är politiker upprörs över milda straff manar politikerna till besinnning: straff fungerar inte – milda straff, vård och sociala insatser är vägen till laglydighet.

Utom när brott begås mot staten, politikernas eget ansvarsområde. Då talar man sällan om värdet av milda straff. Narkotikabrott – som inte har några omedelbara brottsoffer – har länge kunnat straffas hårdare än våldtäkt, rån och mord. (Straffen för narkotikabrott sänktes nyligen genom en prejudicerande dom i HD, men detta är alltså domarnas verk, inte politikernas.)

Samma tendens i fråga om ekonomiska brott mot staten. Vid skattebrott har Sverige till och med följt en hårt kritiserad ordning som betyder att skattebrottslingar döms två gånger för samma brott: först genom att dömas till skattetillägg, sedan till ytterligare straff – inte sällan fängelse. För två år sedan satt drygt hundra människor i fängelse, som redan hade dömts till skattetillägg.

Att straffa brottslingar dubbelt strider mot en av rättsstatens grundläggande principer, med

rötter redan i den romerska rätten. Enligt Europakonventionen till skydd för de mänskliga fri- och rättigheterna, som Sverige har ratificerat, är dubbelbestraffning uttryckligen olagligt. Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll säger att ingen får straffas två gånger för samma brott, och svensk grundlag säger att våra lagar inte får strida mot Europakonventionen.

År 2009 meddelade Europadomstolen en dom mot Ryssland som visade att den svenska dubbelbestraffningen av skattebrottslingar troligen inte skulle klara en prövning.

Ändå höll svenska lagstiftare fast vid de dubbla straffen.

2010 hade Högsta domstolen ett fall på sitt bord gällande en man som dömts både till skattebrott och fängelse. I brist på "klart stöd" i Europadomstols praxis menade man att det inte var HD:s uppgift att underkänna det svenska systemet med dubbelbestraffning. Avgörande har mött kritik, bland annat av Elisabet Fura, Sveriges dåvarande domare i Europadomstolen.

Efter denna dom inträffade något unikt i svensk rättshistoria: Flera underrätter vägrade att följa HD:s avgörande och valde istället att avvisa åtal för skattebrott mot enskilda som redan fått betala skattetillägg. Upproret mot HD motiverades med en hänvisning till

Europakonventionen om mänskliga fri- och rättigheter. Med andra ord: antingen HD eller underrätterna tolkade lagen felaktigt.

Men det blev fortfarande ingen lagändring.

I en dom i somras slog även Högsta domstolen slutligen fast att Sverige har gått för långt: Rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott (gärning) omfattar systemet med skattetillägg och påföljd för brott mot skattebrottslagen, enligt domen. I klartext säger HD att det är förbjudet att döma skattebrottslingar två gånger, att det står i strid med våra grundläggande fri- och rättigheter.

Men någon lagändring har fortfarande inte kommit till stånd.

Bedrägeri, förskingring eller stöld kan kosta en enskild företagare hennes verksamhet. Men det är inte dessa brott som straffas dubbelt. När det kommer till brott mot staten är svenska lagstiftare mer än villiga att lagstifta om hårda straff – till och med olagligt hårda straff. □

**Paulina Neuding**  
**Chefredaktör och ansvarig utgivare för samhällsmagasinet Neo**

# Granskade av Företagarombudsmannen

## Sollentuna kommun ger olagligt stöd till Edsbacka krog



När Edsbacka krog lade ner verksamheten 2009 tillfrågades Sollentuna kommun om den ville köpa fastigheten som bestod av flera

byggnader. Kommunen tackade nej, trots att den var mån om att restaurangverksamhet skulle fortsätta att bedrivas på platsen. Istället köptes fastigheten av Edsbergs Park Fastigheter AB, som lovade att fortsätta driva restaurangverksamheten i utbyte mot att kommunen upplåt ytterligare en byggrätt på tomten. Kommunen ville dock bevara områdets kulturhistoriska miljö och hade egentligen inte för avsikt att godkänna fler byggnationer inom området.

Ett år senare bestämde sig Edsbergs Park för att sälja av några mindre byggnader på tomten till Sollentuna kommun. I en första värdering fastslogs att

byggnaderna till salu var värda 2,1 miljoner kronor. Eftersom kommunen hade lovat Edsbergs Park en byggrätt som den inte kunde leverera, ansågs kontant ersättning som det bästa sättet att lösa ut åtagandet. För att lösa problemet på ett smidigt sätt tillsattes två nya värderingar. De nya värderingarna räknade fram ett nytt pris, med hjälp av en fiktiv byggrätt på tomten, och kom fram till ett marknadsvärde på 8,25 miljoner. Med hjälp av den fiktiva byggrätten trissades således priset upp och ledde till att kommunen medvetet betalade 6 miljoner kronor i överpris vid köpet

Att medvetet betala ett överpris till en enskild näringsidkare anses som otillåtet stöd enligt kommunallagen. Dessutom är stödet otillåtet enligt EU-rättens förbud mot statligt stöd. Företagarombudsmannen har i sin utredning också kritiserat kommunens slöseri med skattepengar.

## Skelleftebuss bröt mot konkurrens- lagen – vite en miljon kronor

När en ny konkurrenslag trädde i kraft 2010 anmälde tankesmedjan Den Nya Valfärden Skelleftebuss AB till Konkurrensverket. Det kommunala bussbolaget konkurrerade med privata företag genom att erbjuda beställningstrafik och gick därmed utanför sitt lagstadgade kompetensområde. Den 12 juli 2013 dömde Stockholms tingsrätt Skelleftebuss till ett vite på en miljon kronor för att ha brutit mot konkurrenslagen

Innan den nya konkurrenslagen trädde i kraft kunde kommunala bolag konkurrera på den privata marknaden utan påföljder. Den nya konkurrenslagen förbjuder kommuner och landsting att sälja varor eller tjänster på den öppna marknaden på ett sätt som sätter konkurrensen ur spel, eftersom privata företag aldrig kan konkurrera på samma villkor som skattefinansierade verksamheter.

Som kommunalt bolag har Skelleftebuss flera snedvridande konkurrensfördelar gentemot privata aktörer. Kommunen har bland annat skjutit till mängmiljonbelopp för inköp av nya bussar, vilket kraftigt hämmat etableringen av privata alternativ. Skellefteå kommun garanterar även bussbolagets kapitalförsörj-

ning genom att ge en koncernkontokredit som 2012 uppgick till 150 miljoner kronor. Krediten innebär att Skelleftebuss inte behöver genomgå en marknadsmässig kreditprövning såsom ett privat bolag måste. På grund av subventionerna har Skelleftebuss vunnit offentliga upphandlingar om beställningstrafik eftersom det har kunnat lägga lägre anbud än privata aktörer. Följden har blivit att privata aktörer har fått allt svårare att konkurrera och etablera sig i kommunen. Tingsrätten ansåg att Skelleftebuss bröt mot konkurrenslagen, genom att snedvrida och påverka konkurrensen negativt. Tingsrätten slog även fast att Skelleftebuss brutit mot kommunallagen, eftersom beställningstrafik saknar både allmänintresse och allmännytta och inte hör till ett område där kommunerna har kompetens att bedriva verksamhet.

– Med vår anmälan till Konkurrensverket ville vi ta reda på hur lagen fungerade i praktiken. Glädjande nog har tingsrätten med denna dom visat att kommuner bör tänka sig för innan de snedvrider konkurrensen, säger Micha Velasco, Företagarombudsman på Den Nya Valfärden.

## Bixia ProWins bolagsordning utestänger kommunal kontroll

**BIXIA PROWIN BILDADES** i mars 2012 som ett dotterbolag till kommunägda kraftbolaget Bixia. Syftet var att koncentrera den kommunala vindkraftproduktionen i ett bolag. Bixia förde över samtliga produktionstillgångar och 100 miljoner kronor till det nybildade bolaget. Prowins bolagsordning klubbades sedan igenom utan godkännande eller beslut från någon av de elva ägarkommunernas kommunfullmäktige. I strid med kommunallagen driver således Prowin sin verksamhet med bristfällig demokratisk kontroll.

I Prowins bolagsordning anges att ägarkommunerna inte ska få ta ställning till bolagets köp av hela eller delar av andra företag trots att kommunallagen anger att kommunala bolag har sådan skyldighet. Enligt kommunallagen ska ett kommunalt bolag låta kommunfullmäktige ta ställning i principiellt viktiga beslut.

Företagarombudsmannen har uppmanat de delägande kommunerna att genast verka för en ändring av Prowins bolagsordning så att den uppfyller lagens krav.



## Malungshem fortsätter mörka stöd till hotell

**KOMMUNÄGDA MALUNGSHEM AB** byggde om Sankt Olof Hotell för uppskattningsvis 40 miljoner kronor 2007. Syftet var att bygga ett hotell som skulle dra fler besökare till tätorten i kommunen Malung-Sälén. Mellan 2008 och 2012 har bolaget Västerdala Turism AB drivit hotellet, som det fått hyra av Malungshem med stora subventioner. Företagarombudsmannen har i årtal försökt få ut hyresavtalet som kommunen i det längsta sekretessbelagt, trots att ett offentliggörande skulle kunnat kunna rentvå den från anklagelser om att ha gynnat Västerdala Turism med låga hyror.

Efter ett domstolsbeslut fick Företagarombudsmannen till slut bevis för att hyran inte på långa vägar betalats Malungshems räntekostnader, avskrivningar och övriga utgifter för hotellet. El, vatten och så gott som allt underhåll betalades av Malungshem. Totalt uppskattas kommunen ha förlorat cirka 4 miljoner kronor per år, totalt cirka 20 miljoner kronor, på att hyra ut hotellet till underpris, något som kommunens skattebetalare kunde ha fått viktig samhällsservice för istället.

Sedan årsskiftet har Malungshem hittat en ny hyresgäst till hotellet. Kommunen väljer att inte lämna ut det nya hyresavtalet, vilket föranleder en misstanke om att även detta avtal innehåller olagligt stöd till hyresgästen. Företagarombudsmannen kommer att arbeta för att även det nya hyresavtalet offentliggörs.



## Kammarrätten anser stödet till flygplats olagligt

**REGION SKÅNE OCH SJU SKÅNSKA KOMMUNER** köpte år 2011 Ängelholm-Helsingborg Airport av statliga Swedavia för 40 miljoner kronor. Kommunerna hade dock inte för avsikt att driva flygplatsen. Istället såldes flygplatsen omedelbart vidare till Peab AB för samma summa. Men i samband med försäljningen gav kommunen ett kontantstöd på 15 miljoner kronor till Peab, vilket gjorde att den egentliga prislappen för flygplatsen hamnade på 25 miljoner.

Företagarombudsmannen har kritiserat flygplatsaffären eftersom den innebar ett olagligt kontantstöd och stred mot kommunallagen. Enligt kommunallagen får sådant riktat stöd endast förekomma om det föreligger synnerliga skäl. Kammarrätten ansåg att kommunerna inte kunnat påvisa några synnerliga skäl. Kommunerna har även snedvridit konkurrensen eftersom de inte brydde sig om att leta upp andra köpare och dessutom mörkades värderingen som låg till grund för prissättningen. Kammarrätten gick på Företagarombudsmannens linje och olagligförklarade stödet till PEAB.

**SEDAN DEN 1 JULI 2013 HAR KOMMUNERNA EN LAGLIG SKYLDIGHET ATT KRÄVA TILLBAKA OLAGLIGT STÖD SOM STRÄCKER SIG TIO ÅR TILLBAKA I TIDEN. OM KOMMUNERNA INTE KRÄVER PENGARNA TILLBAKA KOMMER FÖRETAGAROMBUDSMANNEN DRIVA ÄRENDET VIDARE I EU-KOMMISSIONEN.**



Högsta förvaltningsdomstolen har underkänt Skatteverkets hantering av bevis i fall som gäller osanna fakturor. Företagarombudsmannen har tidigare kritiserat verkets godtyckliga bevisvärdering i böckerna "Skatteprocessen hotar rättssäkerheten" och "Skatteprocessen – Vad varje företagare bör veta" och välkomnar domen som ger möjlighet för oskyldigt drabbade att få resning.

## Skatteverket förlorar i Högsta förvaltningsdomstolen

"O sann faktura" är ett begrepp myntat av Skatteverket och avser en situation där två företagare anklagas för att konspirera i syfte att lura Skatteverket enligt en speciell metod. Metoden innebär enligt Skatteverket att den ena företagaren låtsas utföra ett uppdrag åt den andra och därefter skickar en faktura som alltså är "osann" eftersom det inte utförts något arbete. När fakturan betalas tar mottagaren ut pengarna

utan att betala skatt och ger (en del av) pengarna till den företagare som betalat fakturorna. Fakturabetalaren använder en del av pengarna till att avlöna svart arbetskraft som genomför det jobbuppdraget ursprungligen handlade om och stoppar resten i egen ficka. I fall som anses omfatta "osanna fakturor" verkar Skatteverket se rött och betrakta det faktum att underleverantören fuskat med skatten som bevis för att även fakturabetalaren ska anses vara skyldig till skattebrott.

DE FÖRETAG som utpekats som skyldiga till fusk har behövt lägga stora summor på advokatkostnader för att bevisa sin oskuld. Anledningen till att Skatteverket kunnat använda omvänd bevisbörda mot oskyldiga företagare är att både kammarrätter och förvaltningsrätter har sanktionerat Skatteverkets synsätt.

Efter protester beviljade Högsta förvaltningsdomstolen prövningstillstånd och avgjorde i november 2012 frågan om osanna fakturor vilket ledde till att

fem företagare fick upprättelse. Högsta förvaltningsdomstolen slog fast att Skatteverket inte per automatik kan anta att alla företagare är skyldiga utan bevisning. Istället måste grundläggande bevisregler respekteras och varje enskilt fall bedömas individuellt. □

I årtal har Skatteverket anklagat oskyldiga företagare för att ha skattefuskat. Högsta förvaltningsdomstolens domar förra året bekräftar att Skatteverket gjort fel. Men trots att Skatteverket uppenbarligen gör fel fortsätter verket att driva rättsprocesser med dålig bevisning.

## Vi har ingen tillit till samhället och rättssystemet längre

Lisa Andersson och Micke Brandt som driver företaget Leasebyggarna i Hälsingland, är företagare som drabbats av Skatteverkets anklagelser om skattefusk med hjälp av osanna fakturor. Företaget hade tagit hjälp av underentreprenörer med egna F-skattsedlar under 2009. Det visade sig att en del av dessa inte betalade in skatt och Skatteverket krävde därför beställaren, Leasebyggarna på skatt. Företaget förlorade skattetvisten sommaren 2012 i förvaltningsrätten, ett halvår innan Högsta förvaltningsdomstolen ändrade rättspraxisen. Nu ligger deras ärende för avgörande i kammarrätten. Nedan följer en intervju där de öppenjärtigt berättar om hur rättsprocessen påverkat deras liv.

**Kan ni berätta kort om rättsprocessen?** Det finns mycket som inte är förenligt med en rättsstat i denna process. Att en myndighet ska kunna döma ett företag utan bevisning och rättegång borde vara kriminellt. Skatteverket kunde inte framföra några konkreta bevis utan hänvisade till en hemmasnickrad modell och sin "utredning" om osanna

fakturor som de inte vill redogöra närmare för. I processen, som pågått i över tre år och ska prövas i kammarrätten i höst, har bördan legat på oss att bevisa vår oskuld. Men vi befinner oss i ett kraftigt underläge som småföretagare mot det mäktiga Skatteverket. Under rättegången hade representanten från Skatteverket mage att leende kläcka ur sig: "Vi skulle inte kunna sova gott om natten om vi inte trodde ni var skyldiga." Han kan kosta på sig att le. Men hade han koncentrerat sig på bevis istället för tro hade det aldrig gått så här långt.

Skatteverkets rättsövergrepp mot företagare är klarlagda och dokumenterade. Advokater, företagarorganisationer och människorättsförsvarare har försökt belysa oegentligheterna, men i praktiken sker inga förändringar. Inte ens när Skatteverket får kritik av både EU och Högsta förvaltningsdomstolen.

**Hur har rättsprocessen påverkat er personligen?**

Ekonomiskt har det inneburit en katastrof för oss. Vi hade marginellt med lån innan Skatteverket slog till. Nu

har vi tvingats att kraftigt belåna mina föräldrars hem för att vi ska kunna ta denna fight för rättvisa. Det har satt spår psykiskt. Vi har förlorat dyrbar kvalitetstid med våra barn. Vi har försakat och missat arbetstillfällen och har kämpat i uppförsbacke med kniven på strupen. Vi har ingen tillit till samhället och rättssystemet längre. Vårt fall är sannoligen inte är det första eller det sista, eller det värsta, men kanske kan vår historia bidra till en ändring i rätt riktning. Folk i allmänhet tror inte att det kan gå till som det gör eftersom de gärna vill tro att vi lever i ett rättssäkert land.

**Vad har kontakten med Företagarombudsmannen betytt?**

Vi har fått en bekräftelse på att vi har lagen på vår sida. De har kartlagt och benat ut orättvisor och absurditeter i skattemål och gett oss ovärderligt stöd. Utan Företagarombudsmannens arbete hade vi behövt lägga ner årtal av research för att kunna förstå vad som verkligen sker. Deras skrift "Skatteprocessen – vad varje företagare bör veta" är obligatorisk läsning om man vill sätta

sig in i hur det kan gå till.

**Vad vill ni säga till Skatteverket och andra svenska myndigheter?**

Gör ert jobb, företrädd folket och ta reda på fakta! Det är viktigt att poängtera att företagare betalar enormt mycket skatt och har rätt till samma rättsskydd som övriga befolkningen. Tjänstemän på myndigheter har enorma befogenheter men knappt några skyldigheter. För företagare är det nästan tvärt om. Vi har en massa skyldigheter men inga rättigheter. Vi vill därför se en minskning av myndigheternas makt och säkerställa att bevis alltid ska framföras och att likhet inför lagen respekteras. Skatteverket ska inte få agera åklagare, domare och indrivare. Deras agerande är kontraproduktivt för Sveriges ekonomi och leder på sikt till att människor avskräcks från att starta företag. Det är viktigt att tjänstemän ständigt påminns om att deras jobb är att i första hand tjäna folket och inte myndigheten. □

# Den modige entreprenören

Sonny Löf har kämpat mot dåliga upphandlare i över 40 års tid. Sedan 1991 har han arbetat på renhållningsföretaget Liselotte Löf. Han är en av de första entreprenörerna som fick kontrakt efter att kommunernas monopol hävdes. Men hans frispråkighet har inte alltid fallit i god jord hos upphandlande myndigheter.

**M**ånga upphandlare saknar nödvändig kompetens! De har varken sakkunskap eller erfarenhet att ställa upp rimliga krav på vad anbudsgivarna ska leverera. Eftersom de inte kan avgöra vad som är rimliga villkor så försöker de istället att reglera genom att sätta bestraffningsklausuler. Leverantörerna tvingas till viten på grunder som är mildt sagt häpnadsväckande, säger Sonny Löf.

## Kan du ge några exempel?

– Under en snörik vinter fallerar snöröjningen. Eftersom våra sopbilar inte kan ta sig fram på oplogad väg blir sophämtningen lidande. Ansvar för snöröjningen ligger på den entreprenör som Stockholms stad anlitat. Ändå väljer staden att försöka belägga oss med vite, trots att den uppkomna situationen ligger utanför vår kontroll. Detta skapar stora merkostnader som vi inte får ersättning för.

Som renhållningsentreprenör är vi beroende av de upphandlande kommunernas välvilja och fogar oss efter deras krav. Men ibland blir det orimligt. Vi blev exempelvis tvingade till att tanka biogas i våra bilar, trots att utbudet av både pumpar och gas var ytterst begränsat i staden.

Våra förare tvingades vänta vid gaspumpen från klockan två på natten och tanka under kaotiska förhållanden på grund av gasbristen. Då har upphandlaren, i detta fall Stockholms stad, visat en oerhörd okänslighet för de arbetsförhållanden som de är med och skapar på grund

av dåliga upphandlingskrav. Inte heller i detta fall fick vi någon kompensation från staden.

## Men uppfyller inte kraven i upphandlingarna något syfte?

– Upphandlare med bristande kompetens kommer att sätta orimliga krav, så enkelt är det. Det är därför jag har stängt mig blodig mot Trafikkontoret i Stockholm för att de ska förstå vilka krav som är rimliga och vilka krav som riskerar att få dåliga konsekvenser, både för oss som leverantör och för hushållen som får en sämre renhållning än de skulle ha fått om upphandlaren följt lagen och haft sunt förnuft.

## Vad gör upphandlare för fel?

– Grundproblemet är att de inte ser leverantörerna som partners som de ska samarbeta med. Istället för att föra en dialog med leverantörerna så ser de oss som en motståndare.

Och har du den synen så använder du hellre piska än morot. Det tråkiga med den här utvecklingen är att upphandlarna i staden inte ser till invånarnas bästa utan fokuserar på att försöka lägga in vitesklausuler. Det är oftast ett enkelt trick att ta till om du är en oskicklig upphandlare.

## Hur går det här ihop med Stockholms stads utfästelser om att de är för fri konkurrens?

– Stockholms stad är för konkurrens, men inte på lika villkor. Liselotte Löf fick kontrakt för renhållning i stadsdelen Normalm. Men sedan undergrävde staden oss genom att låta Samhall konkurrera med hjälp av skattefinansierade stödpengar.

Ett annat exempel är stadens krav i upphandlingar av snöröjning och gatuskötsel. Där kan enbart leverantörer som tidigare levererat tjänsterna de senaste tre åren kvalificera sig i nya upphandlingar. Så vitt jag vet är det bara två företag som idag klarar kraven. Det är ett sätt för staden att försäkra sig om att nya leverantörer aldrig ska kunna vinna upphandlingar. Detta diskriminerar nystartade och mindre företag.



Sonny Löf

## Men då måste Stockholms stad vara impopulär bland leverantörer?

– Det finns en anledning till att Sveriges ledande renhållningsföretag inte lämnar in anbud på upphandlingar gällande hushållsavfall i Stockholm stad. Anledningen är att det inte går att räkna hem uppdragen eftersom man måste godta orimliga villkor och att det är omöjligt att samarbeta med trafikkontoret. Och bland de företag som idag levererar renhållningstjänster till staden är det bara vi och ett norskt bolag som har hårdat ut. Övriga bolag har valt att inte lämna några anbud.

## Hur har du tagit upp de här problemen med staden?

– Jag har enträget arbetat för att de ska förstå vilka upphandlingskriterier som är bra och vilka som är mindre bra. Tyvärr har motståndet varit kompakt. I de fall där staden har brutit mot upphandlingslagen har jag tagit hjälp av Pär Cronhult, som är chefjurist vid Den Nya Valfärden. Tillsammans har vi lämnat in överklaganden som vi även vunnit.

## Hur handskas du med utmaningen att bedriva verksamhet under dessa förutsättningar?

– Anledningen till att jag har kämpat i alla dessa år är för att jag tycker att det är kul att driva företag, även om det ofta känns tungt att kämpa mot inkompetenta upphandlare. Men i till slut måste upphandlarna inse invånarnas bästa och rensa bort det dåliga beteendet som sedan 2007 har rått på Trafikkontoret. Den dagen kommer det åter bli roligt att vara företagare. □

## Krönika Utarmningen av kultur

# God kultur eller smaklig måltid?



**D**ET FINNS NOG FÅ SOM ANSER KULTUR VARA NÅGOT ÖVIKTIG, i alla fall inte öppet. Det skulle i så fall vara en och annan extremist som får lust att 'osäkra sin Browning', men i de flesta fall säger vi gärna att kulturen behövs. 'Varför det?' önskar jag ibland att journalister frågade, då politiker så självklart vill påstå det.

Det finns många olika sorters kultur också. Matkultur, kroppskultur och bakteriekultur för att nämna några. Den kultur jag avser i denna krönika, är en som inte så enkelt låter sig mätas. Det går inte enkelt att visa våra barn den, peka på den och säga:

'Titta min pojke där står kultu-

ren, se så vackert den gnistrar!'

Nej, snarare är det resultatet av den som blir synlig. Den avslöjar hur vi tänker om rätt och fel, om viktigt och ointressant. Den är vad vi hör eller inte hör då partiledare talar i Almedalar och snart allt oftare inför det stundande valet. Nyheter och underhållning på TV är en avspeglning av vår kultur. Kulturen är den grund vi står på då vi hälsar på en annan människa, formar ett företags strategi, bygger sjukhus, bostäder och bestämmer vad våra barn bör lära sig i skolan. Kultur är det vi tar till oss då vi läser tidningar, lyssnar på nyheter och går på teater, opera, balett och bio. Kultur är det vi ärvt av våra föräldrar och får av våra vänner.

Det är ur vår kultur som idéer gro och växer till vår framtid. Den är resultatet av vad som skapats och tänkts under generationer och som i vår tid, våra tänkare, forskare och konstnärer fortsätter att arbeta med. Kultur är det osynliga fundament som vårt samhälle och vår demokrati bygger på. Kultur är det vi väljer att lyssna på, titta på och tänka på. Brist på kultur är då vi inte längre ids lyssna, titta och tänka – vilket lätt kan leda till diktatur.

Kultur kräver långsiktigt tänkande, en förståelse för de forskare och konstnärer som lever i dag och skapar vår morgondag. En lysande framtid tar sin tid, den kräver intresse och nyfikenhet för att bli till. En majoritet har aldrig skapat dessa idéer och strömningar. Goda idéer och visioner har alltid sprungit ur individer. Historien är full av exempel på individer som skapat vår kultur. Einstein, Bohr, Picasso, Sartre, Freud, Shakespeare, da Vinci, Beckett, Hesse, Newton, Kant, Pasteur, Matisse, för att nämna några få..

Vår kultur bygger på generationer av forskare och konstnärer som passionerat sökt svar på stora och små frågor. På dem som tänker om våra liv och hur det kan

te sig, hänga ihop och om hur allt det kan forma en framtid. Men det kommer an på oss alla att slåss för vår kultur, vara nyfikna på våra konstnärer och forskare och påverka politiker att inte bara i vackra tal, utan också i handling, ge plats och uppmuntran åt dessa människors lust och förmåga att se möjligheter. Om vi inte ids välja och vara nyfikna, spelar inga idéer eller upptäckter någon roll. De faller platt i likgiltighetens mörka glömska.

Statsminister Fredrik Reinfeldt uttryckte i sitt Almedalstal hur viktigt det var att känna till sin historia, var man kommer ifrån och att inte riva ner allt som gjorts innan. Ett historiskt pussel tror jag att statsministern liknade livet vid. Ett där varje generation lägger sin bit till helheten. Det var en bra liknelse. Samtidigt var det enda citat som statsministern ville lyfta fram, ett som kom från en hamburgerkedja. Inte från en poet som Tranströmer, en hjälte som Raoul Wallenberg eller den stridslystne Strindberg. Enbart hamburgerkedjan blev statsministerns val att framhäva, i ett för honom, inspirerande citat. När sist hörde vi en ledande politiker referera till stora tänkare, forskare eller ett klassiskt

verk som inspiration för en vision om framtiden? När hörde vi senast nobelpristagare citeras, som inte fått pris i ekonomi. Vilken kultur är det vi accepterar och väljer? Om vi inte längre förstår eller ids studera våra tänkare, läsa våra poeter och författare, om vi avstår intresse för forskare och deras viktiga upptäckter har vi snart inget kvar att fästa vår pusselbit vid och driver fritt och utan styrsel och kompass på ett öppet hav av ignorans.

Den verkliga faran för vår demokrati är när vi och våra ledare så aningslöst väljer bort våra skapare av en möjlig bättre framtid. När vi inte ids ta del av dem som verkligen kan vår historia och har kunskapen att bygga vidare. Vad blir vårt bidrag när allt vi till slut kan säga är: 'Ha en bra dag och smaklig måltid'? Låt oss välja att inte lämna över en så fattig kultur till våra barn och låt oss kräva av våra ledare att ge plats för en bättre kultur. □

## Henry Bronett

Författare, debattör som bloggar på [bronn.se](http://bronn.se)



**FAKTA:**Konkurrens-  
kommissionen

Det görs många fel när kommuner, myndigheter och landsting upphandlar varor och tjänster. Oavsett om det offentliga gör fel på grund av brist på kunskap, eller för att man vill handla med ett visst företag, snedvrids konkurrensen och vissa företag gynnas på bekostnad av andra. För att komma tillrätta med problemen inrättade Den Nya Västergötland 1994 den oberoende expertgruppen Konkurrenskommissionen med uppdraget att bevaka och uppmärksamma snedvridning av konkurrens med offentliga medel. Sedan starten har närmare 650 utredningar genomförts. Konkurrenskommissionen har genom åren varit drivande i flera lagändringsförslag för att på olika sätt förbättra företagarklimatet. Men mycket återstår att göra. Bland annat driver Konkurrenskommissionen frågan om att beslut i kommunala bolag ska gå att överklaga samt att kommunalt domstolstrots ska motverkas genom kraftfulla sanktioner i särskild lagstiftning.

Konkurrenskommissionens ledamöter är: **Inger Ridderstrand-Linderöth** (ordförande), tidigare stadsjurist, Stockholms Stad  
**Sigvard Berglöf**, tidigare regeringsråd  
**Patrik Engellau**, ordförande tanke-smedjan Den Nya Västergötland  
**Christer Fallenius**, tidigare ordförande i Marknadsdomstolen  
**Erik Nerep**, professor i handelsrätt vid Handelshögskolan i Stockholm  
**Lennart Palm**, tidigare VD, Näringslivets regelnämnd  
**Per-Arne Sundbom**, tidigare k onkurrensråd vid Konkurrensverket

Föredragande i Konkurrenskommissionen är **Pär Cronhult**, chefjurist vid Den Nya Västergötland

**Vill du veta mer eller anmäla ett ärende?** Kontakta Pär Cronhult. Konkurrenskommissionen tar inte betalt för sina utredningar och som anmälare kan du givetvis vara anonym.

Konkurrenskommissionen  
Box 5625  
114 86 Stockholm  
Tfn: 08-545 038 18  
Fax: 08-611 35 62  
www.dnv.se  
E-mail: kko@dnv.se

Varje år upphandlar den offentliga sektorn varor och tjänster för uppskattningsvis 600 miljarder kronor. I tiotusentals annonserade upphandlingar konkurrerar anbudsgivarna för att möta de upphandlande myndigheternas krav. Lagen om offentlig upphandling ska garantera att upphandlingarna sker korrekt och att konkurrensen inte snedvrids. Men tyvärr är det inte ovanligt att upphandlande myndigheter bryter mot lagen och på så sätt snedvrider konkurrensen. Då träder Konkurrenskommissionen in.

## Vi skapar rättspraxis som gynnar företagare

Lagen om offentlig upphandling innehåller en mängd formbestämmelser, men bygger ytterst på att det måste utvecklas en praxis. Domstolar tittar på hur andra domstolar dömt tidigare och på vilka grunder, säger Pär Cronhult, chefjurist vid Den Nya Västergötland.

### Hur kan Konkurrenskommissionen hjälpa till att skapa praxis?

– Icke sällan har småföretag tydliga och bra mål som kan göras till föremål för rättskapande prövning i högsta instans. Om rättsfrågorna är tillräckligt tydliga kan de tjäna som vägledning för domstolarnas rättskapande tillämpning i liknande fall. Det är därför viktigt att företag vågar anmäla till oss och också vågar stå bakom rättsprocesser i frågor som kan ha prejudikatsbetydelse.

### Leder alla tips ni får in till en domstolsprövning?

– Ibland kan det vara så att den som anmäler till Konkurrenskommissionen inte vill skylta med sitt namn i till exempel en process i domstol. I dessa fall är det inte möjligt att få saken prövad rättsligt. Men Konkurrenskommissionen kan ändå utreda rättsfrågorna och uttala sig i eget namn, samt använda denna utredning till grund för att senare föra andra liknande fall i domstol. Vi är därför tacksamma för alla tips vi får in eftersom vi samlar på oss kunskap som kan användas i framtida fall.

### Har du något exempel på domstolsavgöranden?

– Ett exempel på hur viktigt det är med rättskapande processer är Örntaximålet som beskrivs nedan. Den rättsfråga som målet avser hade förmodligen inte kommit till avgörande på det här sättet, om inte Örntaxi hade anmält det till Konkurrenskommissionen och

fått hjälp med att föra målet till ett avgörande ända upp i högsta instans. Målet är principiellt mycket viktigt eftersom det klarlägger en fråga som inte direkt kan utläsas ur lagtexten, nämligen att upphandlande myndigheter måste ge anbudsgivarna rimliga möjligheter att också hinna förbereda sig inför leveransstart, även efter det att kontraktet är påtecknat.

### ... och vad innebär det för företag i allmänhet?

– Alla företag som deltar i offentliga upphandlingar kan numera med stöd av rättspraxis kräva rimliga villkor för att hinna förbereda sig inför avtalsstart. Innan Högsta förvaltningsdomstolens dom i Örntaxi-målet fanns det ett alltför stort tolkningsutrymme som i vissa fall utnyttjades av upphandlarna till anbudsgivarnas nackdel. Ofta är det nystartade företag eller företag som vill börja konkurrera om ett kontrakt som tidigare utförts av ett annat, lokalt dominerande företag, som riskerade att drabbas. Domen i Högsta förvaltningsdomstolen fastställer att upphandlande myndigheter nu måste sluta diskriminera nya leverantörer med för korta förberedelsefrister.



## Örntaxi vann vägledande dom

Högsta förvaltningsdomstolen har i en vägledande dom bestämt att ett anbudsvinnande företag måste erbjudas rimliga förutsättningar att förbereda sig mellan avtalstecknande och avtalsstart.



**BEFINTLIGA LEVERANTÖRER** har en naturlig fördel som gynnar dem i upphandlingar eftersom de redan har genomfört de investeringar som behövs och är redo att fortsätta leverera tjänster eller varor med kort varsel. Konkurrerande leverantörer kan däremot inte genomföra de nödvändiga investeringarna på ren spekulering innan kontraktet med upphandlaren är påskrivet och företaget därmed är säkrat om uppdraget.

När Örnsköldsviks kommun skulle upphandla taxitransporter för rullstolsbundna genomfördes den första upphandling på ett så felaktigt sätt att upphandlingen måste göras om efter beslut i domstol. Det lokala taxibolaget Örntaxi varnade kommunen för att fullgöra avtalet och bad kommunen att rätta sig, vilket kommunen valde att ignorera. Saken togs därför till domstol. När domen sedermera kom och Örntaxi hade

vunnit, blev det väldigt kort om tid att göra om upphandlingen.

Kommunen krävde i den nya upphandlingen att vinnande anbudsgivare skulle kunna leverera tjänsten redan tidigast 16 och senast 23 dagar efter påskrivet avtal. Men att köpa in nya bilar och handikappanpassa dessa samt anställa specialutbildad personal tar längre tid än så. Att göra så omfattande investeringar enbart på förhoppningen om att man ska vinna upphandlingen vore vanskligt. Följden blev att det bara var den existerande leverantören som i till slut kunde möta tidsplanen.

**ÖRNTAXI ÖVERKLAGADE** även kommunens snäva tidsramar och menade att kommunen bröt mot den upphandlingsrättsliga principen att upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt

och icke-diskriminerande sätt. Högsta förvaltningsdomstolen höll med Örntaxi och slog fast att Örnsköldsviks kommun hade angivit tiden mellan avtalstecknande och första avtalsdag alltför snävt och att upphandlingen därför måste göras om.

Högsta förvaltningsdomstolens dom är vägledande eftersom den uttolkar principen om likabehandling i upphandlingslagen. Att kräva att alla anbudsgivare i en upphandling ska ha genomfört de nödvändiga investeringarna på ren spekulering strider också mot proportionalitetsprincipen i samma lag. Domen kommer förhoppningsvis att leda till att upphandlande myndigheter påbörjar upphandlingar i god tid och ger rimliga leveransvillkor till alla presumtiva anbudsgivare. På sikt kommer konkurrensen i upphandlingar att förbättras i enlighet med lagstiftarnas intentioner. Konkurrenskommissionen kommer att arbeta för att lagen följs genom att fortsatt granska upphandlande myndigheter som inte tagit domen till sig. □



# Granskade av Konkurrenskommissionen

## Örebro landsting i olaglig teckentolksverksamhet

NÄR POST- OCH TELESTYRELSEN (PTS) skulle upphandla en rikstäckande teckentolkningsverksamhet via bildtelefoni deltog Örebro läns landsting med ett anbud. Detta strider dock mot den i kommunallagen införda så kallade lokaliseringsprincipen. Enligt denna princip får ett landsting inte engagera sig i verksamhet som huvudsakligen avser att täcka annat än de egna landstingsmedlemmarnas behov. Principen finns bl.a. till för att kommuner och landsting inte ska dimensionera verksamheter över sina egna behov, i syfte att kunna konkurrera på den nationella marknaden.

Örebro läns landsting har under flera år levererat teckentolkstjänsten i strid med lagen. Detta stod tämligen klart tidigt i processen. Redan i juni 2011 förbjöd förvaltningsrätten landstinget att tills vidare teckna avtal med PTS, ett förbud som senare upprepades av Kammarrätten i Göteborg i november samma år. Trots detta har landstinget tecknat avtal med PTS, ett avtal som numera har tillämpats från och med den 1 januari 2012. Konkurrenskommissionen har riktat stark kritik mot att landstinget, mot bättre vetande, trotsat både lagen och domstolarnas beslut om avtalsförbud. Även Förvaltningsrätten i Karlstad har numera beslutat att landstingets beslut om att lämna anbud ska upphävas i sin helhet.



## Skövde kommun köper AV-utrustning olagligt

UTAN ATT UPPHANDLA köpte Skövde kommun audiovisuell utrustning för miljonbelopp från företaget MIVGAB, som indirekt ägs av totalt 38 kommuner, däribland Skövde kommun. Under de senaste två åren har kommunen köpt utrustning för 3,1 miljoner kronor och utöver detta betalat en "medlemsavgift" på 2,2 miljoner till bolaget.

Det finns undantagsregler för inhandlande av material utan upphandling från företag som är kommunägda och enbart har en marginell verksamhet utanför kretsen av ägare. Men MIVGAB, som konkurrerar med företag på den privata marknaden, uppfyller inte undantagskraven. Inte heller föreligger några andra omständigheter som kommunen skulle kunna åberopa för att slippa konkurrensutsätta sina inköp. Konkurrenskommissionen riktar därför hård kritik mot kommunen för ha brutit mot upphandlingslagen och gör bedömningen att en förvaltningsdomstol skulle komma till samma slutsats. En fällande dom skulle kunna kräva att inköpen av varorna hävs och att kommunen får betala böter i form av upphandlingsskadeavgift.

## Helsingborgshems oförmånliga inköp av elkonsulttjänster

NÄR DET KOMMUNALA BOSTADSBOLAGET HELSINGBORGSHEM tidigare upphandlade elkonsulttjänster, rangordnades tre anbudsgivare i förhållande till hur ekonomiskt fördelaktiga deras anbud var. Men när det sedan kom till att beställa tjänsterna frångick bolaget denna rangordning. Det minst fördelaktiga avtalet blev första alternativ i nästan vart fjärde inköp, utan att det högst rankade företaget ens tillfrågades av Helsingborgshem.

Genom att inte tillfråga den som lämnat det bästa anbudet i första hand inför varje inköp, har Helsingborgshem brutit mot bland annat rangordningskravet i lagen om offentlig upphandling. För hyresgästerna i Helsingborgshems fastighetsbestånd har detta inneburit att oförmånliga inköp har skett vilket kan komma att belasta deras hyror.



## Falköpings Hyresbostäder köper byggnation olagligt

KOMMUNÄGDA FALKÖPINGS HYRESBOSTÄDER AB tecknade i februari 2011 ett avtal med Skanska om att bygga ett hyreshus i kommunen för cirka 50 miljoner kronor. Avtalet föregicks inte av någon upphandling där andra företag kunde lämna konkurrerande anbud. Detta strider mot upphandlingslagen, eftersom det undantag i lagen som gäller för köp och hyra av fastigheter, enbart avser befintliga byggnader och inte sådana byggnader som ska uppföras enligt köparens instruktioner.

Som kommunalt bolag borde Falköpings Hyresbostäder ha följt upphandlingslagen. Hyresbostäder har inte redovisat några särskilda skäl till varför inget annat bolag än Skanska tillfrågades innan kontraktet tilldelades. Bostadsbolaget kan ha fått betala ett alldeles för högt pris för byggnationen av hyreshuset, vilket i slutändan drabbar hyresgästerna.

## Dubbelt fel i Uppsala kommun

UPPSALA KOMMUN hade ett ramavtal med Vattenfall om inköp, drift och underhåll av belyningsanläggningar. Men ramavtalets materialspecifikation innehöll inte tändmoduler. Ändå köpte kommunen 450 tändmoduler för cirka 1,7 miljoner kronor av Vattenfall i februari 2012 utan lagstadgad upphandling. Genom att inte konkurrensutsätta inköpet kan skattebetalarna i kommunen ha fått betala ett alldeles för högt pris för tändmodulerna. Dessutom riskerar Uppsala kommun att tvingas betala en upphandlingsskadeavgift på 120 000 kronor.

Avtalet med Vattenfall löpte ut i juli 2012, utan möjlighet till förlängning. Enligt upphandlingslagen skulle kommunen ha utlyst en upphandling om ett nytt ramavtal. Men kommunen valde trots detta att ändå förlänga avtalet till resten av 2012 och fortsatte även att köpa tjänster även en bit in på 2013. Enbart under hösten köptes varor och tjänster direkt av Vattenfall till ett värde av 6,6 miljoner kronor. Dessa så kallade otillåtna direkttilldelningar strider mot upphandlingslagen och kan leda till att kommunen får betala upphandlingsskadeavgift på cirka 800 000 kronor.



## Fastighetsägare på Järva diskriminerar nystartade bolag

FÖRENINGEN FASTIGHETSÄGARE i Järva består huvudsakligen av kommunala fastighetsägare på Järvafältet i Stockholm. När föreningen skulle upphandla fastighetsskötsel sattes hårda krav. Endast företag som hade en årsredovisning registrerad hos ett kreditratingföretag och en omsättning på 10 miljoner kronor det senaste verksamhetsåret skulle kvalificera sig för att lämna anbud. Föreningen utgick enbart utifrån UC-kontroller och gav inte leverantörerna några direktiv för hur de på annat sätt kunde styrka sin ekonomiska kapacitet.

Nystartade bolag saknar av naturliga skäl en årsredovisning registrerad hos ett kreditratingföretag. Men Högsta förvaltningsdomstolen slog redan år 2005 fast att detta inte är ett skäl att diskriminera nystartade företag i offentliga upphandlingar. Enligt upphandlingslagen måste nystartade företag likabehandlas och den upphandlande myndigheten får inte godtyckligt förkasta anbud baserat på enbart UC:s uppgifter. Enligt rättspraxis måste en individuell bedömning äga rum. Konkurrenskommissionen riktade av detta skäl kritik mot hur upphandlingen hade handlagts.



## Stockholms läns landstings avtal om färdtjänst strider mot upphandlingsreglerna



**NÄR STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING** under 2008 upphandlade färdtjänst med rullstolstaxi tecknades femåriga

ramavtal med leverantörerna. I början på 2013 beslutade landstinget om en tvåårig förlängning. Konkurrenskommissionens utredning visar att den ursprungliga avtalsperioden och den beslutade förlängningen strider mot upphandlingsreglerna.

Landstingets första fel var att teckna ett femårigt

avtal när huvudregeln anger ett förbud mot att ingå avtal längre än fyra år. Eftersom detta innebär att avtalet är lagstridigt så går det inte heller att förlänga. Utöver detta bröt Landstinget även mot avtalets förlängningsklausul, som angav att ett förnyat avtal skulle tecknas senast nio månader innan avtalstidens slut.

Förlängningen av avtalet kan likställas med otillåtna direktupphandlingar. Dessa skulle kunna ha prövats i domstol utifrån upphandlingslagen, med troligt resultat att avtalen då ogiltigförklaras. Landstinget riskerar även att få betala uppemot 10 miljoner kronor i upphandlingsskadeavgift för lagöverträdelserna.

## Linköpings kommun köper el för miljonbelopp i strid med upphandlingslagen



**BIXIA AB ÄR ETT ELBOLAG** som delägs av Linköpings kommuns helägda bolag Tekniska verken AB.

Under 2011 och 2012 köpte Linköpings kommun el av Bixia för sammanlagt drygt 1,2 miljoner kronor utan att upphandla inköpen. Det faktum att Bixia indirekt delägs av kommunen innebär dock inte att kommunen kan strunta i att ta in konkurrerande anbud.

Bixia är en stor spelare i energibranschen och omsatte 2011 cirka 4,5 miljarder kronor, till övervägande del från försäljning av el till andra än bolagets ägare. Den omständigheten att Bixia inte enbart tillhanda-

håller el till sina kommunala ägare gör att något undantag från upphandling inte föreligger. Även Bixias ägarstruktur, med bl.a. privata ägare, gör att direktköp inte kan tillåtas. Linköpings kommun har inte heller kunnat åberopa några andra synnerliga skäl till varför inköpen av el inte upphandlades. Konkurrenskommissionen har därför riktat allvarlig kritik mot att kommunen har satt konkurrensen ur spel och riskerat alldeles för höga elpriser på skattebetalarnas bekostnad. Kommunen riskerar att betala böter i form av en upphandlingsskadeavgift, vilket också kan komma att belasta skattebetalarna.

## Konkurrenssnedvridande skolmatsupphandling i Stockholm



**I EN SKOLMATSUPPHANDLING** för Storkyrkoskolan uppställde Stockholms stad krav på att leverantörens ansvarsförsäkring inte fick ha en självrisk som var högre än 22.000 kronor. Detta samtidigt som staden i andra samtidigt påbörjade upphandlingar inte ställde några självriskkrav alls eller hade krav på både högre och lägre självrisk.

Genom det aktuella kravet på en självriskmaximering utslöts i praktiken leverantörer med bl.a. utländska ägare från att överhuvudtaget delta med anbud. En på den internationella marknaden vanligt förekommande självrisk är nämligen 5 000 euro eller ca 44 000 kronor.

Stockholms stad hade självklart rätt att ställa krav på effektiva försäkringar, men eftersom den aktuella självriskmaximeringen kraftigt avvek från normen borde även alternativa lösningar medgivits. Staden skulle därför ha tillåtit leverantörer att styrka sin förmåga att reglera sin självrisk vid skada genom egen finansiering eller genom en garanti, exempelvis från ett annat koncernbolag, bank eller ytterligare försäkringsbolag. Genom att inte medge någon sådan möjlighet har Stockholms stad satt upp konkurrensbegränsande hinder för deltagande i upphandlingen, vilket strider mot proportionalitetsprincipen i upphandlingslagen.

Kammarrätten i Stockholm fann att det aktuella kravet på självrisk inte stod i proportion till det eftersträvade syftet och att staden därför hade brutit mot principerna om likabehandling och proportionalitet.



## Karlshamns kommuns olagliga bryggupphandling

**INKÖP SOM UNDERSTIGER** en värdegräns på drygt 284 000 kronor får direktupphandlas. Detta betyder att upphandlande myndigheter inte behöver annonsera upphandlingen när värdet av kontraktet understiger tröskelvärdet. Att dela upp en upphandling i flera delar för att varje upphandling för sig ska understiga tröskelvärdet är dock olagligt.

Men Karlshamns kommun gjorde just detta när de i mars 2013 påbörjade upphandlingen av en 57 meter lång båtbygga. Värdet av bryggan översteg tröskelvärdet, men genom att upphandla Y-bommarna för sig och bryggan för sig hamnade respektive inköp under

tröskelvärdet och kunde direktupphandlas. Genom att bryta mot lagen och direktupphandla försökte kommunen att snedvrida förutsättningarna för berörda leverantörer av båtbyggor att kunna tillvara ta sin lagstadgade rätt till konkurrens på lika villkor.

Konkurrenskommissionen utredde ärendet och kritiserade kommunens otillåtna direktupphandlingar. Även Förvaltningsrätten i Växjö har i dom funnit att kommunen gjort sig skyldig till otillåtna direktupphandlingar och förordnat att upphandlingen ska göras om.

## Kristinehamns kommun underlät att upphandla konstverk

**KRISTINEHAMNSKONSTNÄREN BENGT OLSON** är erkänt duktig, vilket kanske förklarar varför Kristinehamns kommun i oktober 2012 beslutade att köpa hans konstverk Vattenåder för 1,5 miljoner, utan att låta några andra konstnärer vara med och tävla. Kommunen bröt därmed mot upphandlingslagen.

Officiellt menade kommunen att den närmare 15 meter höga obeliskan var en gåva från konstnären och att den beslutade betalningen avser tillverkning och anläggningsarbeten. Bengt Olson avslöjade dock i en tidningsintervju att en tredjedel av beloppet var tänkt att gå till honom själv, en tredjedel till entreprenören och den sista tredjedelen till kringarrangemang såsom markarbeten. Dessutom hade initiativet till konstverket kommit från kommunen.

När det gäller köp av konst är det svårt att undgå viss subjektiv bedömning. Vägledande rättspraxis tillåter därför att upphandlande myndigheter utan annonsering får tillfråga en begränsad krets av konstnärer för att sedan låta en sakkunnig kommitté att i en konstnärlig "skönhetstävling" lämna förslag på vilken av dessa konstnärer som slutligen ska få uppdraget. Men Katrineholms kommun struntade i detta undantag, och valde att inte ens iaktta de mest grundläggande krav på objektivitet, likabehandling och öppenhet som upphandlingslagen kräver. Konkurrenskommissionen har därför riktat allvarlig kritik mot kommunen för att snedvrida marknaden för konstnärer med inriktning på offentlig utsmyckning.

## Borås renhållning har aldrig upphandlats



**BORÅS STAD** har utan föregående konkurrensutsättning uppdragit utförandet av den kommunala renhållningen direkt till det egna bolaget Borås Energi och Miljö AB.

Men även om kommunen äger bolaget

betyder det inte att kommunen kan strunta i att konkurrensutsetta renhållningsuppdraget. Borås Energi och Miljö är nämligen ett kommersiellt bolag som bedriver huvuddelen av sin verksamhet på den öppna marknaden. För att medge ett undantag från upphandlingskravet skulle bolaget behövt ha en betydligt högre andel (c:a 80 procent) av sin omsättning från kommunen själv. Inte heller några andra undantag kan komma ifråga när det gäller kravet på ett offentligt anbudsförfarande. Borås stad har således brutit mot grundläggande EU-rättsliga principer om likabehandling, ickediskriminering och insyn. Detta förfarande har gått ut över hushållen i Borås, som antagligen betalar alldeles för mycket för sin renhållning på grund av stadens motstånd till konkurrensutsättning. Borås är nämligen ett av de dyraste kommunerna i landet på renhållning. Konkurrenskommissionen avser att anmäla Borås stad till EU-kommissionen för fördragsbrott.

## Helsingborgs hamn köper IT-tjänster i strid med upphandlingsreglerna

**HELSINGBORGS HAMN AB** har sedan 2000 köpt IT-tjänster från bolaget Inport, för i genomsnitt 2,6 miljoner kronor per år. År 2010 köpte hamnbolaget aktiemajoriteten i Inport, som även bedriver en omfattande extern säljverksamhet och då konkurrerar med privata bolag. Att hamnen äger Inport förändrar dock inte kravet på konkurrensutsetta upphandlingar. Köp mellan koncernbolag utan föregående upphandling medges endast vid vissa speciella förutsättningar som inte föreligger i detta fall. Konkurrenskommissionens granskning visar därför att det handlar om otillåtna direktupphandling som snedvridit konkurrensen och medfört höga kostnader för IT-tjänster. Helsingborgs hamn riskerar att få betala böter i form av upphandlingsskadeavgift samt eventuella skadestånd till förfördelade leverantörer.



**Krönika Bidrag och globalisering****Bidrag ger inte utvecklingskraft**

**I**NTERNATIONALISERINGEN SKAPAR TVÅ UTVECKLINGSTRENDER, den globala och den lokala. Näringslivet förändras i rask takt. Trendmakare spår att företagen internationaliseras än mer och att antalet jobb i både industri- och tjänstesektorn blir färre.

Teknikutvecklingen är givetvis drivkraften. Den globala konkurrensen ökar i utbytet av varor och tjänster men också i form av ett ökat resande. När företagen rekryterar medarbetare sker också det på en världsmarknad. Nyckeln för att Sverige inte ska förbli en medelmåta i konkurrensen är förstås utbildning. För att lyckas krävs en utbildning i världsklass, men inte bara det. Sverige måste också skapa ett utvecklingstryck som gör att nya företag uppstår och inte minst att redan etablerade företag växer.

Många småföretag utvecklas lokalt men expanderar internationellt. De lokala småföretagarna är inte bara ryggraden i svenskt näringsliv, de är också entreprenörer som har en enorm fingerkänsla för vad som behövs för att utvecklas på en marknad.

Dessa entreprenörer måste i första hand få axla rollen som företagare och inte som arbetsgivare. Politikerna snackar alltid om hur många jobb företagen ska skapa men funderar sällan över varför de små företagen inte växer. Aldrig tycks de fundera över Sveriges nisch på världsmarknaden. Vi ska inte lägga oss i vad näringslivet ska göra heter det ofta, samtidigt som det öses in pengar i döende näringar. Ta nedläggningen av Saab som exempel. Åtskilliga miljoner stoppades in i det företaget fast det hade betydligt färre anställda än Södersjukhuset. Förklaringen är enkel: politikernas näringspolitiska tänkande utgår ifrån en bilfabrik. Det politiska verktyget är bidrag.

Andra näringar som skulle behöva växa, som skulle behöva få en utvecklingskraft, tar samma politiker livet av

genom att specialdesigna bidragen utifrån storskalighet, istället för att låta dem leva av egen kraft och konkurrera på en världsmarknad.

Jordbruket är en sådan bransch. Det är faktum att bristen på egenproducerad mat i Sverige är ett säkerhetsshot. Om vi inte kunde importera köttet, mjölken, grädden och äggen så skulle vi efter tre dagar ha brist på mat. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har pekat på problemet. Myndigheten kom nyligen med en rapport om matsituationen och dess råd till svenska folket är att vi ska hamstra konserver om transportererna från Europa skulle avstanna.

Svenskt jordbruk har levt på bidrag sedan 1930-talet. Nu ska jordbruket marknadsanpassas för att producenterna ska få EU-bidrag. Det innebär att ännu fler jordbruk slås ut. Om tio år finns säkert inga bönder kvar. Jag tänker på Nederländerna som är en av världens största producenter av jordbruksprodukter. Ett land som knappt ens hade en åker, allt låg under vatten. Men genom att skapa sig utvecklingskraft har Nederländerna blivit en faktor att räkna på världsmarknaden. Detsamma gäller nu Tyskland, som inom loppet av 14 dagar beslutade sig för att avskaffa kärnkraften. Ett idiotiskt beslut enligt många, men ett beslut som skapar både svårigheter, utmaningar men framför allt utveckling.

Vad gör Sverige? Ja vi fortsätter att sätta vårt hopp till bidragen och till den gamla anrika rationella storskaliga tillverkningsindustrin. Detta trots att miljöproblemen och världens befolkning ökar. I de nya utvecklingsländerna investerar man åtminstone i åkermark för sin framtida livsmedelsförsörjning. □

**Lotta Gröning**  
Journalist och debattör

**Avslöjade USA:s avlyssning tio år före Edward Snowden**

I juni i år avslöjade visselblåsaren Edward Snowden att hans uppdragsgivare, den amerikanska avlyssningsmyndigheten National Security Agency, övervakade hela världens e-post, sociala medier och annan kommunikation på internet.

**D**et blev en jätteskandal. Men USA:s övervakning var känd redan tidigare. År 2003 presenterade Den Nya Valfärdens integritetsombudsman Pär Ström boken Övervakad, där han redogjorde för hur det dåvarande övervakningssystemet Echelon, en föregångare till det av Snowden beskrivna systemet Prism, inte bara ägnade sig åt militärt spionage, utan också ekonomisk och politisk informationsinhämtning.

Att man spionerar militärt och jagar terrorister var nog känt, säger Pär Ström, men alla ville inte tro att spionaget också riktade sig mot näringsliv och politiker, även i allierade länder.

**Tyskarna har blivit särskilt upprörda sedan Snowdens avslöjanden kom. Vad säger du om det?**

Det var likadant när Echelon avslöjades. Först blev de upprörda, sedan tonades kritiken ner. Bakgrunden till allt det här var att fem engelsktalande länder – USA, England, Kanada, Australien och Nya Zeeland – startade ett militärt övervakningsprojekt efter andra världskriget. Så småningom utvecklades det och flera andra länder kom med i samarbetet, även Tyskland. I verkligheten behöver de övriga länderna det amerikanska stödet för sina egna behov.

**Du nämnde något om ekonomiskt spionage. Vad är det?**

Det finns indikationer på att amerikanska myndigheter tipsar amerikanska företag när

de får reda på intressanta saker, till exempel om viktiga förhandlingar och stora affärer. En avhoppare berättade att offerter från europeiska leverantörer regelmässigt snappas upp och skickas vidare till amerikanska konkurrentföretag.

**Trodde folk på dig när du skrev om det här? En del gjorde det, medan andra kallade mig "foliehatt" och konspirationsteoretiker.**

**Är det inte bra att man samlar ihop information som kan stoppa terrorister?**

Jo, men man måste följa rättsstatens principer och respektera folkrätten.

**Får man inte tåla det här eftersom USA de facto är världens polis?**

Det kan vara så. Men det är viktigt att folk känner till vad som pågår så att de inte avslöjar sig av misstag. Om ett svenskt företag exempelvis utvecklar intressant spets-teknologi ska de nog inte lägga sina hemligheter i ett e-mail. Vi får vänja oss vid att elektronisk information inte går att skydda fullständigt. □

På Den Nya Valfärdens hemsida finns ett fritt tillgängligt pdf-utdrag ur Pär Ströms bok "Övervakad", om amerikansk övervakning och avlyssning. Du finner dokumentet "Amerikansk avlyssning från Echelon till Prism" på Integritetsombudsmannens sida på [www.dnv.se](http://www.dnv.se)



# Tack!

Ett stort tack till våra annonsörer och andra som under året bidragit till vår verksamhet för ett företagsvänligare Sverige!

2L KONSULT	BYGGNADSMILJÖ MELLANSVERIGE AB	FRI & CO AB	HPS KULTURMILJÖVÅRD AB
A.L.I FRAKT AB	BÄCKS ÅKERI AB	FRISKA HUS AB	HYPPO AB
A.V.I REDOVISNING	BÖDA STRANDHUGG AB	FÄRGBRON BIFROST AB	HÅKANS SVETS O ALLREP AB
AB DFS	CAD ONE SWEDEN AB	FÄRGHUSET I ÄNGELHOLM AB	HÅTUNALAB AB
AB SWEDAGENT	CAMILLAS TRANSPORT AB	FÖRETAGARNAS RED.BYRÅ TIERP AB	HÄGERNÄS ÅKERI AB
AB TIERPSBYGGEN	CAN BYGG	FÖRSTA SJÖHJÄLPEN	HÄSSELBY ÅKERI AB
AB, SAJTHOTELLET SVERIGE	CAP MÅLERI AB	G. LARSSON STARCH TECHNOLOGY AB	HÄSSELHOLMS SOT & VENT AB
ACETEC AB	CAPELCO AB	G. B. FRAKT	HÖGKLINT INVEST AB
ALF CLAESSIONS ÅKERI AB	CARY CONSULT AB	GAMLESTADEN EKONOMI & JURIDIK AB	HÖRNINGSHOLMS GODSFÖRVALTNING
ALGUTSRUM BIL & DÄCKSERVICE AB	CATERINGFIRMA PAUL DEGEN	GANCO INDEPENDENT GROUP AB	IBE-SVETS AB
ALLBYGG VEDUM AB	CAVI TRANSPORT & ASSISTANS	GD TRANSPORT AB	ICA FONTÄNEN I FAGERSTA
ALLOX AB	CENTRALA PARTIHALLEN AB	GEHAB KVALITETSPÅBYGGAREN AB	ICA GLIMTEN
ALUMINIUM I BORÅS AB	CODE 66	GERDMARIE ZÄLL AB	ICA KVANTUM BÅLSTA
ANDERS FORS GULDATELJÉ	COMBISYSTEM FÖRSÄLJNING AB	GETINGE GRÄV AB	INDUSTRIELEKTRONIK I OXELÖSUND AB
ANDERS RÖR AB	CONROCO AB	GEVERTS BILLACK AB	INDUSTRIUNDERHÅLL AB
ANIAGRA PRODUKTIONS AB	CORDICON AB	GGP SWEDEN AB	INGENJÖRSPOLEN AB
APM AUGUST PETERSSON AB	CORVARA INDUSTRI & SKADESERVICE AB	GLAS O ALUMINIUM MONTAGE I GÖINGE AB	INGES GRÄV O TRANSPORT
AREAL GOLV AB	COUNTA KM ELIT AB	GODSTRANSPORTSERVICE I UMEÅ AB	INGVAR WAHLQUIST FIRMA
ARKIMEDES RIVTEKNIK AB	CREATIVE LIGHT SCANDINAVIA AB	GPBM NORDIC AB	INNOVAFORM AB
ARNE EDH BEGRAVNINGSBYRÅ FONDKISTAN	CW BYGG & KONSULT I BORÅS AB	GRANFLO BYGG AB	INSTA PRO AB
ARONTORPS KROPPKAKOR & MAT AB	CYKEL & NYCKELSERVICE OXD AB	GRANLIDEN TRANSPORT AB	INUNDER VÄXJÖ AB
ARVIDSJAUR FLYGPLATS AB	DALA FOGFRIGA GOLV	GRANLUNDS BUSS AB	INVID GLOBEN AB
ASSISTANCEKÅREN AB	DALARNAS AUKTIONSBYRÅ	GRANSTRÖMS ELEKTRISKA AB	J BLOMBERGS GRÄV & ENTREPRENAD AB
AW FÖRETAGSSERVICE AB	DALARNAS BYGG O EL AB	GRIMSÅS ÅKERI AB	JAN LINDFORS ÅKERI AB
BARNENS LILLA ACADEMIA-BLA AB	DALCAB AB	GRYT BÅT & INDUSTRIMONTAGE	JANSONS ÅKERI I ARVIKA AB
BENGT NORDS ÅKERI AB	DAVID FASTH ÅKERI AB	GUMMIVERKSTAN I ÅSTORP AB	JB RAIL AB
BENGT-ÅKE JOHNSSONS GRUS & TRANSPORT	DEFAB PRODUCTION AB	GUMMSE ÅKERI AB	JE-GU VENTILATIONS AB
BENNY LARSSON ÅKERI AB	DELTAELTECH AB	GUPEX AB	JENSENS RÖR AB
BERG & BYGGTEKNIK I NORBERG AB	DINGTUNA EKOGRÄRD AB	GUSTAFSKORV AB	JEPPSSONS
BERGSLAGENS BILVÅRD & DÄCK AB	DOMEHOUSE AB	GUSTAV GUSTAFSONS ÅKERI AB	JIPÅ BETONGHÅLTAGNING AB
BIKE LINE SWEDEN AB	DOMETIC SCANDINAVIA AB	GYLLE MEC AB	JJ SVETS O SMIDE
BIL O MOTORSERVICE I FALUN AB	DRILLPOWER I STOCKHOLM AB	GÄRÖ PLÅTPRODUKTER AB	JOHANSSON ULF TRANSPORT AB
BIL-TEAM I ESKILSTUNA AB	ECOTRANS KONTINENT AB	GÄLLÖ TIMBER AB	JOHN JANSSON IT-KONSULT AB
BIMAB BYGG O INDUSTRIMASKINER AB	EDINA STENSÄTTNING AB	GÄVLE PARTIAFFÄR EFTR	JONAS SKOGSSERVICE I BJÖRKSEBO AB
BISAB BJÖRKSTADENS INDUSTRISERVICE AB	EDSBYNS SKOGSTRANSPORTER AB	GÖMA VIBORG APS	JS PLÅTSLAGERI
BJ SCHAKT & PLANERING AB	EH BYGGPLÅT AB	GÖTBERG KA THOMAS TANDLÄKARE	JTS I ÖSTERSKÅR AB
BJÖRN PALMQVIST VVS AB	EK 'S PLÅT O VENT. SERVICE AB	GÖTEBORGS ELSERVICE AB	JULTORP RANCH AB
BJÖRN ÅKERI AB, LARS	EKEBY STUTERI	GÖTELID ÅKERI & ENTREPRENAD	JUNGFRU MARIA PRODUCTION AB
BKS BUTIKS & KONTORSSERVICE AB	ELBOLAGET I SALA AB	H H MONTAGE	K E PUMP & VVS AB
BLEKINGE BUDTJÄNST AB	ELECTRO-ENGINEERING I STHLM AB	HAGBERGS MARK & SJÖ AB	K.B. TRANSPORT O REP
BLIDING TIME I LULEÅ AB	ELIASSONS SEGELMAK & BÅTKAPELL	HAGSTRÖMS TRANSPORT AB	KARDEVALL ASFALTERAR AB
BLINKFYRAR AB	ELMONTÖRERNA AB	HALLANDS AUKTIONSVERK AB	KARL MARTIN PÅLSSON FIRMA
BLÅKLINTEN BLOMMOR & PRESENTER AB	ENBLOMS GRÄV & SCHAKT AB	HANDENS PERSIENNSERVICE & FABRIK AB	KARLSBODA REDOVISNING & KONSULT AB
BOHLINS EL AB, OLLE	EPOTEX SÄLJSERVICE AB	HANS ERIKSSON PLATTSÄTTNING	KEMAN SVETS AB
BOLLMORA OPTIK AB	ERIKSGÅRDENS FJÄLLHOTELL AB	HEAVY TRUCKS SUPPORT SWEDEN AB	KENT LINDQUIST REVISIONSBYRÅ AB
BOMANS MEKANISKA AB	ESS ENERGI SPAR SYSTEM	HE-BO I UPPSALA AB	KFV MILJÖ AB
BONAJ AB	EXCLUSIVE CARS I STOCKHOLM AB	HEDLUNDS TRÄVARU AB	KGS TRAKTOR & MASKIN AB
BOO EGENDOM AB	EXPO RENTAL SYSTEM I STOCKHOLM AB	HEDSTRÖMS ÅKERI I SVENLJUNGA AB	KINNVALL G AB
BOO ENERGI	EXTUNA PRODUKTION AB	HEIMROTHS BILUTHYRNING AB	KJK LAGERPRODUKTER AB
BOSSER BYGG AB	F T B	HELTÄCKKANDE MATTOR AB	KOIVONEN SVERIGE FILIAL AB
BRA VA I KUNGÄLV AB	FALK BILBÄRGNING	HEMSE PLÅT AB	KOLBÄCKS ÅKERI AB
BRINK TEXTIL AGENCY AB	FIRMA ERIK OLSSON	HENKES BYGG & MONTAGE	KRAN & BUTBILEN I SÖDERHAMN AB
BRÖDERNA FHYR AB	FIRMA TORSTEN ARNESSON	HENRIK PERSSONS STEN & ENTREPRENAD AB	KRISTINA K. STÄD I BORLÄNGE AB
BRÖDERNA LARSSON	FJÄRDHUNDRA ÅKERI AB	HENRIKSSONS SCHAKT AB	KRYLBO ELMONTAGE AB
BRÖDERNA LARSSONS ÅKERI AB	FLOOR & CARPET I STOCKHOLM AB	HERNBLADS SERVICE AB	KRYSSRAKETEN
BUILDAB AB	FLYGFRAKT AB	HILLER TRÄVAROR AB	KÄLLMANS ÅKERI AB
BUKLETTEN AB	FORMTEKNIK BREDARYD AB	HINDÅS TAK & PLÅTSLAGERI AB	LABEL AB
BURLIN MOTOR I SKELLEFEÅ AB	FORSGRENS PLÅT	HJERTSTEDTS ÅKERI AB	LAGERSTEDT & KRANTZ AB
BYGG & REPARATIONSFIRMA LARS BERGLING AB	FORSHEDAVERKEN AB	HOLS SÅG & PALL AB	LANTBRUK JERKER GUSTAVSSON
BYGGNADSFIRMA CHRISTER GUSTAVSSON	FREBACO KVARN AB	HOLSBY RÖR HB	LARAY AB

LARMS LANTBRUK  
 LARS JÖRGEN BJÖRNQVIST FIRMA  
 LARS NITZ ÅKERI AB  
 LARS PERSSON FIRMA  
 LARSAS MOBILKRANAR AB  
 LARSSON 'S CONTAINER O ÅKERI AB  
 LASTBILSCENTRALEN I TVÅSTAD AB  
 LEFI EKONOMI AB  
 LEHNKERING LOGISTICS AB  
 LENNART ROWLAND LIVS AB  
 LG ENTREPRENAD I HORRED AB  
 LIDINGÖ PERSIENNFABRIK AB  
 LIMHAMNS BEGRAVNINGSBYRÅ AB  
 LINDESBERGS BILSKADECENTER AB  
 LITÉN I MELLANSVERIGE AB  
 LULLE 'S BIL & SMIDE AB  
 LUND & LUND AB  
 LUNDBLAD TRANSPORT AB, ÖRJAN  
 LUNDBLADS BEGRAVNINGSBYRÅ AB  
 LUNDBY LIVS AB  
 LUNNAGÅRDS SJUKHEM  
 LW TOLKSERVICE AB  
 LVI LOW VISION INTERNATIONAL  
 M BOIJE AB  
 M FÄLLMAN ÅKERI AB  
 M KNUTSSONS ENTREPRENAD AB  
 MAGASINET I ÖSTERSUND AB  
 MAGNUS WERNERSSON TRANSPORT AB  
 MAIL EXPRESS SWEDEN AB  
 MARK BRIC DISPLAY AB  
 MARKTJÄNST I FREDRIKA AB  
 MASETEK AB

MASKIN & TRANSPORT I ÖREBRO AB  
 MASKIN O ADR UTBILDARNA AB  
 MATFORS INDUSTRISERVICE AB  
 MATTIAS OLSSON FIRMA  
 MAXI ICA STORMARKNAD ENKÖPING  
 MEJERITRANSPORTER TJ AB  
 MERCADO MEDIC AB  
 MIKAEL RING AB  
 MIKAEL SÖDERSTRÖM AB  
 MITAC ELEKTRONIKMONTERING HB  
 MIVA MONTAGE AB  
 MO FRAKT AB  
 MOBILBETONG I ÅNGE  
 MOSKOSELS CAMPING  
 MURBITEN TEGEL O PUTS AB  
 MYRBERGS GRUS AB  
 MÅLARDALENS MUR & PUTS AB  
 MÅLARLIFT AB  
 MÅLARTAK ENTREPRENAD AB  
 MÖBLER & SLÖJD AB  
 NEW SGT AB  
 NIBBLE GÅRD I ÖSMO KB  
 NIKLAS BACKTEMAN ÅKERI  
 NILSSONS BIL O TRANSPORT AB  
 NIMA FÄRG I ESLÖV AB  
 NK LUNDSTRÖMS TRÄVAROR AB  
 NORDAROM AB  
 NORDEK FASTIGHETS BOLAG AB  
 NORDFARM MASKIN AB  
 NORÉNS ÅKERI AB  
 NORREBO TRÄINDUSTRI AB  
 NORRLANDS CUSTOM AB

NYA TRAFIKSKOLAN SKARABORG  
 NÄSBYHOLMS FIDEIKOMMISS AB  
 OLOF LEANDER MÅLERI AB  
 OMNIA LÄKEMEDEL AB  
 OTTERS YTSKYDD AB  
 P OTTOSSONS UTLANDSTRANSPORTER  
 PER ANDERSSON I RÅNEÅ SKOGSMASKINER AB  
 PERFECT PLACE GROUP ÖRESUND AB  
 PER-OLOF DANIELSSON FIRMA  
 PERSHULTS SÅG & BYGGVAROR AB  
 PETER LARSSONS ÅKERI  
 PHOENIX MECANO AB  
 PLÅT-MODUL AB  
 POG WOODY BYGGHANDEL AB  
 PONTUS BODIN FIRMA  
 PRICKMAN AB  
 PROJEKT EL I UPPSALA AB  
 PROLS FABRIK AB  
 PROPPMÄTT INVEST  
 RAFSTEDT RÖR  
 RIGEF PLASTEMBALLAGE AB  
 RIMBO GUMMIVERKSTAD AB  
 RINGTJÄNST I VÄRGÅRDA AB  
 RIPARIUM BYGG AB  
 RISBERGS BUTIK & MASKINSERVICE  
 RKJ ÅKERI AB  
 RM KRAN & TRANSPORT AB  
 RO FLOCK AB  
 ROGER & MATTIAS BYGG AB  
 ROLFS KUGGSERVICE AB  
 ROOS ALLTJÄNST AB  
 ROSENDALS BYGG AB

ROSLAGENS VÄRMEMONTAGE AB  
 ROSTFRIA VA-SYSTEM AB  
 ROY MATTSSON ENTREPRENAD  
 RUMINANTIA AB  
 RÜTTERS TRANSPORT AB  
 SALTSJÖ RENINGSTEKNIK AB  
 SANERING O BYGG AB  
 SANS TIMMER & BYGG  
 SAVANNAH EMILIA AB  
 SBF  
 SCANDFLOW AB  
 SCANDINAVIAN HAIR ACADEMY  
 SDC EK FÖR  
 SELANDAIR CARGO CAR AB  
 SENTENCE DESIGN AB  
 SIMONS FRISÖRSERVICE AB  
 SIWERT JANSSON ENTR & KROSS AB  
 SKELLEFTEÅ BILPARTNER AB  
 SKRIVCENTER  
 SKYLTPOOLEN REGION MITT/NORD AB  
 SKÅNE MARMOR AB  
 SKÅNE-BLEKINGE PÅLSDJURSUPPFÖDARE  
 SKÖNNARBO GÅRD, WOLFF  
 SLÄTTERYDS ÅKERI AB  
 SOLNADALS VÄRD SHUS  
 SONESSONS PRODUKTMÄRKNING  
 SORSELE FRAKT AB  
 STAFFAN WERNERSSON & SÖNER ÅKERI AB  
 STANSTAD BUD & TRANSPORT AB  
 STEELROD AB  
 STEN ERIK KLANG MÅLERI  
 STENBACKENS TRÄHUS AB

# Energiskog



SCA och norska Statkraft gör en storsatsning på vindkraft. De båda företagen vill bygga sex vindkraftsparker i Mellan-norrlands skogsbygder med totalt 450 vindkraftverk. Fullt utbyggd kommer satsningen att ge 2 400 GWh förnybar el per år, nära två procent av Sveriges totala elförbrukning och

betydligt mer än den totala vindkraftsproduktionen idag, en satsning på över 16 miljarder kronor. Våra växande skogar binder koldioxid, ger värdefull råvara för Sveriges viktigaste industri och förnybar el – utan att vi behöver elda upp prima industriråvara.

[www.forestproducts.sca.com](http://www.forestproducts.sca.com)

SCA FOREST PRODUCTS




STERNERS EL AB  
STIG OLANDER ÅKERI AB  
STOCKEBODA AB  
STRANDS MÅLERI  
STÅHLGREN VVS-SERVICE AB  
SUNDAB RONALD SUNDBERG AB  
SVARTVIKENS ENTREPRENAD  
SVEN BERG ÅKERI  
SVEN OLSSONS ÅKERI AB  
SVENSKA SÄKERHETSSENTR. AB (SECOR)  
SYDSVENSK BEVATTNING I ESLÖV AB  
SÄLLEBRÄTENS GRUPPBOSTAD AB  
SÖRAB  
SÖREN HEDLUNDS SKOGSENTREPRENAD AB  
SÖRMARKS DÄCK & SERVICE AB  
T GAHNES ÅKERI AB  
TAKAKUSTIK I STOCKHOLM AB  
TALAR TRÄNING  
TBR MASKINTEKNIK  
TEAM ANDERS OLSSON AB  
TEAM G EL & VVS AB  
TEAMAB VVS KONSULT  
TEGSNÄSSKIDAN AB  
TENNECO AUTOMOTIVE SVERIGE AB  
TESTRUM AB

TFB PRODUCTION AB  
THOMAS HANSSON FIRMA  
THOMAS NORDSTRÖMS ÅKERI AB  
THOMAS RENSTRÖMS LIVS AB  
THOMAS THÄRNSTRÖM ÅKERISERVICE AB  
THUVESTAD O THORN DESIGN I GÖTEBORG AB  
TIBBLE ÅKERI AB  
TIKAB STRUKTURMEKANIK AB  
TIMMERSDALA INDUSTRISMIDE AB  
TJÄLVESTA REDOVISNING  
TK LOGISTIK AB  
TL GROT AB  
TOBIAS LUNGGREN ÅKERI  
TOMBRI AB  
TOMMY HOLM MÅLERI  
TOREKOVRS RÖRTJÄNST AB  
TOTECH-INDUSTRIUTVECKLING AB  
TP ERIKSSONS BYGG  
TRANSAROS AB  
TRAVEK KB  
TRESON EL AB  
TRIKARNA EL AB  
TROLLFRAKT AB  
TROLLHÄTTANS BILSERVICE KB  
TRYCKERIBOLAGET I TRÄRIKET AB

TVÄTTJÄNST STOCKHOLM AB  
TYDAB  
TYRESÖ EKONOMISERVICE AB  
TYSSLINGE ÅKERI AB  
TÄLJE ALLSERVICE AB  
ULF KARLSSONS ÅKERI AB  
ULF MARTIN MAGNUSSON FIRMA  
ULF OLSSON JORDBRUK-LANTBRUK  
UNICA AB  
UNIGUIDE  
UNIK ASSISTANS SVERIGE HB  
UNO JONSSON ÅKERI AB  
UPPLANDS DENTAL AB  
UPPLANDS VÄSBY VETERINÄRMOTTAGNING AB  
URSINIUS BYGG & IND STÄD AB  
UTLUNDA ENTR AB  
V.I.S.K.O.S AB  
WALLAX SERVICE AB  
VANHÄLLS BYGG AB  
VARALÖVS GÅRDSBUTIK  
WEST SHIPPING AGENCY AB  
WESTMATIC AB  
WESTRA AROS PLÅT AB  
VH FRAKT AB  
VI MATDAX HÖKARÄNGEN

WIDTSKÖFLE AB  
WIKAB CONSULTING AB  
WIKAB TRANSPORT AB  
WIKLUNDS ÅKERI AB  
VIKSTEN ERBERTH CLAES TRANSPORT AB  
VILSTENA FISKODLING  
VINLAND FASTIGHETER AB  
VINNINGA TRANSPORT AB  
VINÅS FÖNSTERINDUSTRI AB  
WOODSAFE TIMBER PROTECTION AB  
VÄ ÅKERI AB  
VÄNERSBORGS SVETS-& MEK.VERKST  
VÄRNAMO TAXI AB  
ZIONS BILPLÅT & LACK AB  
Z-LIVS AB  
ÅKERMAN & LUND ORGELBYGGERI AB  
ÅKESSON HEM & MILJÖ AB  
ÄLMESTADS KVARN & TRANSPORT AB  
ÄNGEBY AB  
Ö ERIKSSONS ÅKERI AB  
ÖREBRO EXPRESS AB  
ÖSTEN WIKERS PLÅT AB

<b>Advokatfirman Fylgia KB</b>		<b>Allin Screen AIS AB</b>	<b>Bergqvist Bryggeridepå AB</b>	<b>BOK &amp; TRYCK</b> ...mycket mer än bara tryck! Bollnäs Tel 0278-105 47 • Söderhamn 0270-172 95		<b>bushido</b>
		<b>APCOA Parking Sverige AB</b>	<b>BPS Borr &amp; Pumpservice AB</b>			<b>BYGGNADS AB BRÖDERNA PERSSON</b>
<b>Creacon HKAB</b>		<b>Elektronik Mekanik AB</b>  Bastborregatan 7 721 34 Västerås Tel 021-13 45 80 BilTel 070-535 67 90 Fax 021-13 45 51	<b>ELON Svenska AB</b>	<b>Emmaboda Gravvårdsindustri AB</b>	<b>Entreprenad Håltagning AB</b>	<b>Fritz Blommor AB</b>
		<b>GermaTech</b> AUTOMATION, HARDWARE, SOFTWARE & TRAINING	<b>Glemminge Maskinteknik AB</b>	<b>Hisstema AB</b>	 Holistic	<b>Hälsokostbagaren i Storsth AB</b>
		<b>Höganäs AB</b>		<b>ICA-Hallen Enskededalen</b>		<b>Kamarina Restaurang</b>
						<b>Krageholm Drift AB</b>
<b>Komatsu Forest AB</b>		<b>Krossekonomi AB</b>		<b>Krontorp AB</b>	<b>Lagerservice AB</b>	<b>LH Vent Teknik</b>
				<b>Livs &amp; Jourbutik i Ekilla AB</b>	<b>Lomma Bilverkstad AB</b>	<b>Minera Skiffer AB</b>
<b>Montage Consult Produktion AB</b>		<b>Nordkalk AB</b>	<b>projektel</b> www.projektel.se		<b>Senäte Fastigheter Förvaltning AB</b>	<b>Betald annonsplats</b>
<b>Nycomed AB</b>	<b>Pads Skandinavien AB</b>	<b>Rydéns</b> Est. 1904				<b>SE-SYSTEM AB</b>
<b>Slite Taxi AB</b>	<b>Solveigs Tryckeri</b>	<b>Ställningsmontage Syd AB</b>	<b>Svetax Invest AB</b>			<b>Wahlbergs Revisionsbyrå i Malmö AB</b>
	<b>Betald annonsplats</b>	<b>Trellegräv AB</b>	<b>Taxi Norrbotten Service</b>			<b>WR Controls AB</b>



Från vänster: Roland Engman, Torbjörn Ståhl, Urban Törshagen och Rose Elvén.

# Vad tycker svenska företagare?

Tretioalet medarbetare på Den Nya Valfärden Företagarkontakt talar tillsammans varje år med uppemot 100 000 företagare. Det finns nog ingen grupp i Sverige som har tätare företagarkontakter. Här redovisar fyra av våra mest erfarna medarbetare sina intryck av vad företagarna tycker.

## HUR SER FÖRETAGARNA PÅ FÖRETAGARKLIMATET?

**Rose Elvén:** Det är skillnad på riktigt små företagare och anställda direktörer. Vi pratar mest med de mindre företagarna och de är ganska negativa.

**Torbjörn Ståhl:** Det är min uppfattning också. Småföretagarna har det tufft. Det blir på något vis aldrig några pengar över för dem.

**Urban Törshagen:** Det är särskilt företagare med enskilda firmor som verkar besvikna på regeringen. De menar att aktiebolagen har fått en del lättnader, till exempel sänkt bolagsskatt och slopad revisionsplikt, men att de själva inte har gynnats av alliansregeringen. De sliter hårt och tycker inte att de får några pengar över.

**Rose:** De säger så, men en del går det nog ganska bra för... Fast vad företagarna egentligen inte förstår är varför regeringen verkar strunta i företagsamhetens villkor. De kan inte fatta varför regeringen inte gör mer för att få företagen att anställa fler.

**Torbjörn:** Om man ska vara krass så är det väl så att de borgerliga partierna är så säkra på att få företagarnas röster i valet i alla fall.

**Roland Engman:** En företagare jag pratade med sa att problemet är att Centern har huvudansvaret för företagarrådgivning, men partiet skjuter bort allt sitt krut på sina traditionella glesbygdsfrågor, så när företagarnas önskemål kommer på tal så har Annie Lööf inte längre något inflytande hos den som bestämmer, alltså finansministern.

## ÄR DET NÅGOT SÄRSKILT FÖRETAGARNA HÄNGER UPP SIG PÅ?

**Roland:** Nästan alla klagar på sjuklöneansvaret. De kan inte fatta varför de ska betala två veckors sjuklön för en anställd som exempelvis skadat sig under löpträning. Många företagare säger att de inte törs anställa folk av rädsla för att de ska bli sjuka och kosta pengar.

**Torbjörn:** Ja, det är sant. Nästan alla klagar på sjuklöneansvaret. Och arbetsgivaravgifterna. Många säger att de skulle anställa fler

om arbetsgivaravgifterna sänktes. Det finns jobb att göra för företaget, men arbetskraften blir för dyr.

**Urban:** Men det som gör företagarna särskilt sura är när de tycker sig orättvist eller illa behandlade. Det här med nystartzonerna retar dem särskilt. Förslaget innebär ju att företagare ska betala för att subventionera konkurrenter som väljer att etablera sig i vissa invandratäta områden. Det gillar de inte.

**Torbjörn:** Ja, eller de här utländska lastbilarna som kommer hit och konkurrerar på olika villkor med svenska åkerier, struntar i arbetstidsregleringen och kör på fuldiesel i stället för klass 1. Och de svenska myndigheterna gör inget!

**Roland:** Ja, eller kommunala bolag som ger sig ut och konkurrerar med skattepengar i ryggen. Företagarna är väldigt nöjda med vad Den Nya Valfärden gör åt de problemen via Konkurrenskommissionen och Företagarombudsmannen. Det är inte många som värnar om de privata företagens intressen på den punkten.

**Rose:** Sedan ska vi inte glömma LAS. Jag hör ofta företagare som säger att det är lättare att bli av med den man är gift med än en anställd. Det är lite underligt när lagen tvingar företagare att ta

större försörjningsansvar för sina anställda än för sin familj.

## VAD TYCKER FÖRETAGARNA BORDE GÖRAS UTÖVER DET NI REDAN NÄMNT?

**Urban:** Det är en hel del. Bara en sak ur högen. Många företag skulle vilja växa men kan inte få riskkapital. Bankerna ställer inte upp och det ska de kanske inte heller. Utlänningar verkar låna av släkt och vänner, men den traditionen finns inte i den svenska kulturen. Det är ett skyddsnät som vi saknar.

**Torbjörn:** Vi måste få fler företagare i Sverige. Det är dåligt med entreprenörer i vårt land. Jag talar ofta med företagare med bra företag som de inte får någon att ta över när de pensionerar sig. Dessutom verkar det inte bli något riktigt av alla löften om avreglering. En företagare sa till mig att det nog var ett tokigt löfte från början. Alliansregeringen lovade att ta bort 25 procent av regelbördan, men eftersom hälften av reglerna kommer från EU, och de reglerna kan vi ju inte ta bort, så skulle löftet innebära att vi skulle stryka hälften av alla inhemska regler. Det kan väl regeringspartierna knappast ha trott på själva. Men de tänkte väl inte på det när de snickrade ihop sina vallöften.

**Roland:** Det är svårt för företagare att hitta kompetenta ungdomar att anställa. De kan för

lite när de kommer från skolan. Vi borde ha någon sorts lärlings-system. Det går inte att betala full lön till ungdomar som man ändå måste utbilda på jobbet.

## HUR TYCKER FÖRETAGARNA ATT REGERINGEN SKÖTER SIG?

**Roland:** Sammanfattningsvis tycker de att Reinfeldt och Borg är bra på att sköta Sveriges ekonomi men dåliga på att göra något för företagen.

**Urban:** Jag instämmer. De tycker att finansministern är en bra kassaförvaltare som tyvärr inte förstår sig på företagare. Och statsministern kallade ju företagen för ett särintresse.

**Rose:** Jag får ofta höra att det kvittar vilken regering vi har. De är besvikna, de hade hoppats att det skulle göras mer för att förbättra företagarklimatet.

**Torbjörn:** Ja, det är väl sant, men samtidigt är de rädda för ett regeringsskifte.

**Roland:** Men de kan inte begripa varför det inte görs mer för att underlätta för företagandet. De tycker att det är ofattbart att regeringen inte tycks inse företagandets betydelse för tillväxten och jobben.

**Torbjörn:** En sak som alla företagare kan skriva under på är att regeringen borde lyssna mer på företagen! □